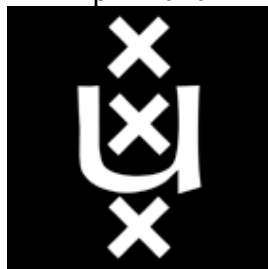

**HET TAALNIVEAU NEDERLANDS VAN
AMSTERDAMSE LEIDSTERS IN DE KINDEROPVANG
EN DE VOOR- EN VROEGSCHOOELSE EDUCATIE**

Sarah Droge, Eva Suijkerbuijk & Folkert Kuiken

April 2010

Universiteit van Amsterdam

VOORWOORD

Het rapport ‘Het taalniveau Nederlands van Amsterdamse leidsters in de kinderopvang en de voor- en voegschoolse educatie’ is in opdracht van het platform Taalnorm VVE¹ uitgevoerd door de Universiteit van Amsterdam. In het huidige rapport zijn de drie eerder verschenen deelrapporten samengevoegd. Het doel van het eerste deelrapport ‘Taalnorm voor Amsterdamse voerschoolleidsters’ was het vaststellen van de taalvaardigheidsnorm voor het Nederlands waaraan voerschoolleidsters dienen te voldoen. Het tweede deelrapport ‘Het taalniveau van Amsterdamse voerschoolleidsters’ had als doel het toetsen van ruim 400 voerschoolleidsters aan de hand van de vastgestelde taalvaardigheidsnorm passende bij hun vooropleiding. In het derde deelrapport ‘Het taalniveau van Amsterdamse voerschool- en kinderopvangleidsters’ ten slotte, wordt een beschrijving gegeven van het toetsen van de resterende groep Amsterdamse voerschoolleidsters en een deel van de leidsters werkzaam in de kinderopvang. Wij willen opmerken dat, wanneer wordt gesproken over ‘leidster’ en ‘zij’, ook ‘hij’ kan worden bedoeld.

Wij bedanken iedereen die een bijdrage heeft geleverd aan de totstandkoming van de drie deelrapporten. In het bijzonder danken wij de Amsterdamse instellingen en al hun leidsters voor hun deelname aan de toetsen. Tevens bedanken wij het platform Taalnorm VVE voor hun kritische commentaar op de eerder verschenen rapporten.

Amsterdam, april 2010

Sarah Droge, Eva Suijkerbuijk en Folkert Kuiken

¹ Aan het platform nemen, namens de stadsdelen, deel: gemeente Amsterdam (stuurgroep Succesvolle schoolloopbaan en Ondersteuningsunit VVE), ROC's, onderwijsbegeleidingsdienst (ABC), Ondernemerskring Sociale sector Amsterdam (OSA) en Impuls.

SAMENVATTING

Het Nederlands van voorschoolleiders in Amsterdam zou te wensen overlaten. Dat zijn berichten die vanuit de praktijk zijn opgevangen en de lokale pers (lees ‘Het Parool’) hebben bereikt. Over de omvang van dit vermeende probleem verschillen de meningen: door sommigen wordt het probleem vooral gesignaleerd in Amsterdam-West c.q. Bos en Lommer, volgens anderen is het een verschijnsel dat zich over heel Amsterdam uitstrekt. Is het echter wel zo slecht gesteld met de Nederlandse taalvaardigheid van voorschoolleiders? Om een antwoord te kunnen geven op deze vraag heeft het platform Taalnorm VVE opdracht gegeven aan de Universiteit van Amsterdam om een taalnorm op te stellen voor Amsterdamse leiders om vervolgens vast te stellen in hoeverre leiders voldoen aan deze taalnorm. Hiermee is de gemeente Amsterdam de eerste in Nederland.

In het huidige rapport zijn de drie eerder verschenen deelrapporten samengevoegd. Het doel van het eerste deelrapport ‘Taalnorm voor Amsterdamse voorschoolleiders’ (Droge, Suijkerbuijk & Kuiken 2009a) was het vaststellen van de taalvaardigheidsnorm voor het Nederlands waaraan voorschoolleiders dienen te voldoen. Het vaststellen van de norm vond plaats aan de hand van een literatuurstudie en praktijkobservaties. Het tweede deelrapport ‘Het taalniveau van Amsterdamse voorschoolleiders’ had als doel het toetsen van ruim 400 voorschoolleiders aan de hand van de vastgestelde taalvaardigheidsnorm (Droge, Suijkerbuijk & Kuiken 2009b). In het derde deelrapport ‘Het taalniveau van Amsterdamse voorschool- en kinderopvangleiders’ wordt een beschrijving gegeven van het toetsen van de resterende groep Amsterdamse voorschoolleiders en een deel van de leiders werkzaam in de kinderopvang (Droge, Suijkerbuijk & Kuiken 2010a). Op basis van de vastgestelde taalnorm is onderzocht of de Amsterdamse leiders voldoen aan deze taalnorm. Daarbij stond de volgende vraag centraal: *In hoeverre voldoet de taalvaardigheid Nederlands van Amsterdamse leiders aan de vastgestelde taalnorm?* Onder de Nederlandse taalvaardigheid vallen in het huidige onderzoek de vaardigheden *spreken*, *schrijven* en *lezen*. Gekeken is of een leider voldoet aan de minimumnorm voor deze drie vaardigheden.

Een voorschoolleider die werkzaam is binnen de voor- en voorschoolse educatie (VVE), heeft een diploma Pedagogisch Werker 3 (drie jaar mbo) of een diploma Pedagogisch Werker 4 (vier jaar mbo) gehaald. Gekeken is welke taalniveaus behoren bij deze diploma’s voor de vaardigheden *spreken*, *schrijven* en *lezen*. Hierbij wordt uitgegaan van de zes taalniveaus van het *Common Framework of Reference for Languages* (Council of Europe 2001). Deze zijn: A1, A2, B1, B2, C1 of C2. Op de niveaus A1 en A2 komt het taalgebruik van de leider overeen met dat van een beginnend taalgebruiker, ook wel ‘basisgebruiker’ genoemd binnen het CEF. De niveaus B1 en B2 komen overeen met een ‘onafhankelijke gebruiker’. Tot slot komen de niveaus C1 en C2 overeen met een ‘vaardige gebruiker’.

Op basis van de vastgestelde taalnorm uit het eerste deelrapport en de aanbevelingen uit het tweede en derde deelrapport is er een Amsterdamse taalnorm vastgesteld door de opdrachtgever. In Tabel 1 is te zien dat wat betreft de Nederlandse taalvaardigheid een leidster moet kunnen functioneren als een ‘onafhankelijk taalgebruiker’ (taalniveau B1/B2). Voor de Amsterdamse taalnorm zijn zowel minimum- als streefniveaus vastgesteld. Enkel voor de vaardigheid *schrijven* is er een verschil tussen het minimum- (B1) en het streefniveau (B2). Op de andere vaardigheden dient een leidster te functioneren op taalniveau B2.

Tabel 1: *Minimum- en streefniveau Amsterdamse taalnorm*

	Spreken	Schrijven	Lezen
Minimumniveau	B2	B1	B2
Streefniveau	B2	B2	B2

In het huidige onderzoek is gekeken of een leidster voldoet aan de Amsterdamse taalnorm. In totaal hebben 657 leidsters alle drie de toetsen gemaakt. Op basis van de verkregen resultaten kunnen in het kort de volgende conclusies worden getrokken:

- De leidsters behalen de *minimumnorm* het vaakst voor spreken (85.4%), gevolgd door schrijven (76.5%) en het minst vaak voor lezen (53.3%). Bij schrijven is de minimumnorm taalniveau B1 of hoger. Bij spreken en lezen is de minimumnorm taalniveau B2 of hoger.
- De leidsters behalen de *streefnorm* het vaakst voor spreken (85.4%), gevolgd door schrijven (57.5%) en het minst vaak voor lezen (53.3%). De streefnorm is taalniveau B2 of hoger.
- Ongeveer de helft van alle leidsters (49.6%) voldoet voor alle drie de vaardigheden aan de vastgestelde Amsterdamse taalnorm.
- De andere helft van alle leidsters (50.4%) voldoet voor één of meer vaardigheden niet aan de vastgestelde Amsterdamse taalnorm.

Aan de leidsters die op één of meerdere toetsen niet aan de minimumnorm voldoen, wordt een remediëringcursus aanbevolen.

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING	7
1.1	Achtergrond onderzoek	7
1.2	Vraagstelling	8
1.3	Opbouw rapport	9
2	HET VASTSTELLEN VAN DE AMSTERDAMSE TAALNORM	11
2.1	Vaststellen taalvaardigheidsnorm: literatuur en praktijk	11
2.2	Conclusie Amsterdamse taalnorm	11
3	HET TOETSMATERIAAL	13
3.1	De drie toetsen	13
	3.1.1 De spreektoets	14
	3.1.2 De schrijftoets	15
	3.1.3 De leestoets	15
3.2	Procedure	16
3.3	Analyses	17
4	RESULTATEN JUNI EN NOVEMBER 2009	23
4.1	Algemene resultaten	23
4.2	Resultaten per getoetste vaardigheid	24
4.3	Resultaten VVE-leidsters en KO-leidsters	25
5	CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN	27
5.1	Conclusies taalnorm	27
5.2	Aanbevelingen remediëringscursus	29
5.3	Discussie	31
	REFERENTIES	33
	BIJLAGE 1: OVERZICHT TAALNIVEAUS EN VAARDIGHEDEN	34
	BIJLAGE 2: SPECIFICATIE BEHAALDE DIPLOMA'S	36
	BIJLAGE 3: RESULTATEN JUNI 2009	37
	BIJLAGE 4: RESULTATEN NOVEMBER 2009	54

1 INLEIDING

In dit hoofdstuk beschrijven we in paragraaf 1.1 kort de achtergrond van het onderzoek. In paragraaf 1.2 bespreken we de onderzoeksvragen die in dit rapport centraal staan. Tot slot wordt in paragraaf 1.3 de opbouw van het huidige rapport besproken.

1.1 Achtergrond onderzoek

Het Nederlands van voorschoolleiders in Amsterdam zou te wensen overlaten. Dat zijn berichten die vanuit de praktijk zijn opgevangen en ook de lokale pers (lees ‘Het Parool’) hebben bereikt. Over de omvang van dit vermeende probleem verschillen de meningen: door sommigen wordt het probleem vooral gesignaleerd in Amsterdam-West c.q. Bos en Lommer, volgens anderen is het een verschijnsel dat zich over heel Amsterdam uitstrekt. Zo constateren Neuvel, Bersee, Den Exter en Tijssen (2004) in ‘Nederlands in het Middelbaar Beroeps onderwijs’ dat de vaardigheid in het Nederlands van veel afgestudeerden in het mbo te wensen overlaat.

Een ander punt van discussie betreft de vraag wat er exact aan het Nederlands van voorschoolleiders schort en hoe erg dat is. Als voorbeelden worden vaak genoemd: een verkeerde intonatie en uitspraak, incorrecte woordvolgorde of onjuist gebruik van lidwoorden. Nu maakt het voor de overdracht van de boodschap in principe weinig uit of iemand *speelzaal* of *speerzaal* zegt, *kléutergroep* of *kleutergróep*, de jongen *die daar loopt* dan wel de jongen *die loopt daar* en *de* potlood of *het* potlood. En in die gevallen waarin klemtoon (cf. *appel* versus *appèl*) of lidwoordkeuze (vergelijk *de portier* versus *het portier*) er wel toe doet, is er altijd nog de context die ons uit de brand helpt welke vorm er precies bedoeld wordt. Bovendien kan van iemand die op latere leeftijd het Nederlands als tweede taal heeft geleerd, niet worden verwacht dat hij/zij het Nederlands even goed beheerst als een moedertaalspreker. En we willen natuurlijk ook graag dat de voorschoolleiders – net als andere beroepsgroepen – een afspiegeling vormen van de Amsterdamse bevolking. Enige coulance ten aanzien van tweede-taalleiders is wat dat betreft op zijn plaats.

Aan de andere kant is er veel voor te zeggen dat kinderen wel altijd de goede woordvolgorde te horen krijgen en het juiste gebruik van het lidwoord, omdat de kans anders groot is dat kinderen de fouten uit het taalaanbod overnemen in hun eigen taalgebruik. En het kost daarna eindelijk veel meer moeite om weer van dat soort fouten af te komen, vooral als ook het Nederlandse taalaanbod in de thuissituatie van het kind te wensen overlaat. Dat geldt met name voor vormen met een relatief groot bereik, zoals de lidwoorden. De lidwoorden bepalen immers ook de keuze van aanwijzende voornaamwoorden (*deze/die school* versus *dit/dat potlood*), de betrekkelijke voornaamwoorden (*de school die* versus *het potlood dat*) en de vorm van het bijvoeglijk naamwoord (*een zwarte school* versus *een zwart potlood*). Uit (eerste)taalverwervingsonderzoek is gebleken dat het normaal is als ouders en verzorgers hun taalgebruik aanpassen aan dat van jonge kinderen, maar dat dit wel altijd grammaticaal correct is. Hetzelfde geldt voor voorschoolleiders: uiteraard is het goed als ook zij hun taalgebruik afstemmen op dat van het jonge kind, maar dit moet wel altijd grammaticaal correct zijn, inclusief (of misschien wel juist) het correct gebruiken van lidwoorden.

Voorschoolleiders vormen dus een belangrijke schakel bij de ontwikkeling van de taalvaardigheid in het Nederlands van jonge kinderen. Om die reden dient hun taalaanbod aan jonge kinderen optimaal te zijn en dient te allen tijde te worden voorkomen dat hun taalgebruik lacunes vertoont. Is dat laatste wel het geval, dan is het zaak deze lacunes zo snel mogelijk weg te werken.

1.2 Vraagstelling

In het eerste deelrapport (Droge, Suijkerbuijk & Kuiken 2009a) is op basis van een literatuurstudie en praktijkobservaties de taalnorm vastgesteld voor een leidster met een diploma pedagogisch werker 3 (PW3) en/of een diploma pedagogisch werker 4 (PW4). Gekeken is welke taalniveaus behoren bij deze diploma's voor de vaardigheden *spreken*, *schrijven* en *lezen*. Hierbij is uitgegaan van de zes taalniveaus van het *Common Framework of Reference for Languages* (Council of Europe 2001). Deze zijn: A1, A2, B1, B2, C1 of C2. Een overzicht van de taken die horen bij de verschillende taalniveaus en de getoetste vaardigheden *spreken*, *schrijven* en *lezen* wordt gegeven in Bijlage 1.

In Tabel 1.1 is te lezen dat de minimumnorm voor een leidster PW3 taalniveau B1 voor de vaardigheden spreken en schrijven, en taalniveau B2 voor de vaardigheid lezen. De streefnorm voor een leidster PW3 betreft taalniveau B2 voor alle vaardigheden. In Tabel 1.2 is te lezen dat de minimumnorm voor een leidster PW4 taalniveau B2 betreft voor alle vaardigheden. De streefnorm komt neer op taalniveau B2 voor de vaardigheden spreken en schrijven, en taalniveau C1 voor de vaardigheid lezen.

Tabel 1.1: *Minimum- en streefniveau pedagogisch werker PW3*

<i>Pedagogisch Werker 3 Kinderopvang (PW3)</i>	Spreken	Schrijven	Lezen
Minimumniveau	B1	B1	B2
Streefniveau	B2	B2	B2

Bron: Droge, Suijkerbuijk en Kuiken 2009a. Deelrapport 1 *Taalnorm voor Amsterdamse voorschoolleiders*.

Tabel 1.2: *Minimum- en streefniveau pedagogisch werker PW4*

<i>Pedagogisch Werker 4 Kinderopvang (PW4)</i>	Spreken	Schrijven	Lezen
Minimumniveau	B2	B2	B2
Streefniveau	B2	B2	C1

Bron: Droge, Suijkerbuijk en Kuiken 2009a. Deelrapport 1 *Taalnorm voor Amsterdamse voorschoolleiders*.

In de drie deelrapporten stonden de volgende vragen centraal:

- Aan welke norm dient de taalvaardigheid van Amsterdamse voorschoolleiders te voldoen? (Deelrapport 1);
- In hoeverre voldoet de taalvaardigheid Nederlands van Amsterdamse voorschoolleiders aan de vastgestelde taalnorm? (Deelrapport 2);
- In hoeverre voldoet de taalvaardigheid Nederlands van de restgroep Amsterdamse voorschoolleiders en een deel van de leidsters werkzaam in de kinderopvang aan de vastgestelde taalnorm? (Deelrapport 3);

- Welke aanbevelingen kunnen er worden gedaan voor de invulling van een remediëringsprogramma, dat gericht is op Amsterdamse leidsters die de vastgestelde taalnorm niet hebben behaald? (Deelrapport 2 en 3).

In het huidige rapport worden de drie eerder verschenen deelrapporten samengevoegd. Daarbij staan de volgende vragen centraal:

1. Aan welke norm dient de taalvaardigheid van Amsterdamse leidsters te voldoen?
2. In hoeverre voldoet de taalvaardigheid Nederlands van Amsterdamse leidsters aan de vastgestelde taalnorm?
3. Welke aanbevelingen kunnen er worden gedaan voor de invulling van een remediëringsprogramma, dat gericht is op Amsterdamse leidsters die de vastgestelde taalnorm niet hebben behaald?

1.3 Opbouw van het rapport

In het huidige rapport ‘Het taalniveau Nederlands van Amsterdamse leidsters in de kinderopvang en de voor- en vroegschoolse educatie’ zijn de drie eerder verschenen deelrapporten samengevoegd. In het tweede hoofdstuk geven we een samenvatting van de wijze waarop de taalnorm is vastgesteld. Voor een uitvoerige beschrijving hiervan verwijzen wij naar het eerste deelrapport (Droge, Suijkerbuijk & Kuiken 2009a). In hoofdstuk 3 komen de drie ontwikkelde toetsen kort aan bod. In het vierde hoofdstuk gaan wij in op de resultaten van de groep leidsters die in juni en november zijn getoetst. Het hoofdstuk resultaten uit het tweede en derde deelrapport zijn in dit hoofdstuk samengevoegd. Voor een uitvoerige beschrijving van deze rapporten verwijzen wij naar het tweede en derde deelrapport (Droge, Suijkerbuijk & Kuiken 2009b; 2010). De resultaten van de eerder verschenen rapporten zijn in de bijlagen opgenomen. In hoofdstuk 5 tot slot, worden de drie onderzoeksvragen beantwoord. Dit hoofdstuk bevat de conclusies en aanbevelingen die uit het onderzoek naar voren zijn gekomen. We gaan tevens in op enkele discussiepunten.

2 HET VASTSTELLEN VAN DE AMSTERDAMSE TAALNORM

In dit hoofdstuk bespreken we hoe de taalvaardigheidsnorm is vastgesteld. In paragraaf 2.1 gaan we in op de geraadpleegde literatuur en de praktijkobservaties. Paragraaf 2.2 geeft een beschrijving van de vastgestelde taalnorm voor de Amsterdamse leidsters.

2.1 Vaststellen taalvaardigheidsnorm: literatuur en praktijk

Om vast te stellen aan welke norm de taalvaardigheid in het Nederlands van Amsterdamse voorschoolleidsters dient te voldoen, is allereerst gekeken op welk niveau een student uitkomt na het afronden van de opleiding tot pedagogisch werker en dan in het bijzonder ‘pedagogisch werker kinderopvang/peuterspeelzaal’. Als uitgangspunt hierbij dienden het toetsdossier *Landelijke Kwalificaties mbo voor Pedagogisch Werk* (Colo 2008) en het document *Leren, Loopbaan en Burgerschap* (Blokhuys, Huisman & Moen 2007). Deze documenten geven samen aan wat verwacht wordt van iemand die een mbo-opleiding volgt. In het toetsdossier staat beschreven welk taalvaardigheidsniveau binnen het *Common Framework of Reference for Languages* (CEF) de pedagogisch werker heeft behaald na het afronden van de mbo-opleiding. Het document *Leren, Loopbaan en Burgerschap* beschrijft de kwalificatie-eisen op het gebied van burgerschap, leren en loopbaan. In de literatuurstudie is vervolgens gekeken naar het CEF (Council of Europe 2001). Dit Europees Referentiekader vormt het uitgangspunt voor *het Raamwerk Nederlands in het (v)mbo* (Bohenn e.a. 2007). Tevens is het rapport van de Expertgroep Doorlopende leerlijn Reken- en Taalvaardigheid (2008) bestudeerd waarin niveaus voor taalvaardigheid zijn vastgesteld in het kader van de doorlopende leerlijnen taal. Naast de literatuurstudie is voor het vaststellen van de taalvaardigheidsnorm ook onderzocht in welke taalgebruikssituaties voorschoolleidsters zich bevinden. In het kader hiervan zijn in maart 2009 observaties en korte gesprekken gehouden met drie verschillende voorscholen, twee in stadsdeel de Baarsjes en één in stadsdeel Zeeburg.

2.2 Conclusie Amsterdamse taalnorm

Om de taalvaardigheidsnorm voor leidsters vast te stellen zijn een literatuur- en praktijkstudie uitgevoerd. Uit het toetsdossier *Landelijke Kwalificaties mbo voor Pedagogisch Werk* blijkt dat de pedagogisch werker deel uitmaakt van de sector ‘sociaal agogisch werk’ welke de branches omvat van kinderopvang en jeugdzorg (Colo 2008). Op het beroep ‘voorschoolleidster’ zijn de opleidingen ‘Pedagogisch werker 3 kinderopvang’ (niveau mbo 3) en ‘Pedagogisch werker 4 kinderopvang’ (niveau mbo 4) van toepassing. In Tabel 2.1 wordt een overzicht gegeven van de taalniveaus behorende bij de vier verschillende mbo-opleidingen. Hierbij is gekeken naar het algemene document voor mbo-opleidingen (*Leren, Loopbaan en Burgerschap*).

Tabel 2.1: *Behaalde taalniveaus binnen het mbo*

	Spreken	Schrijven	Lezen
mbo 1	A2	A2	B1
mbo 2	B1	B1	B1
mbo 3	B1	B1	B2
mbo 4	B2	B2	B2

Daar de ontwikkeling van de receptieve vaardigheden (in dit geval lezen) voorloopt op de ontwikkeling van de productieve vaardigheden (spreken en schrijven), moet iemand met een mbo-3 diploma wat betreft de leesvaardigheid kunnen functioneren op niveau B2. Wat betreft de productieve vaardigheden kan worden volstaan met taalniveau B1. Voor iemand met een mbo-4 diploma geldt dat zij zowel wat betreft de receptieve als de productieve vaardigheden moet kunnen functioneren op niveau B2. Op basis van de geraadpleegde literatuur kan vastgesteld worden dat een voorschoolleidster minimaal, wat betreft haar Nederlandse taalvaardigheid, dient te beschikken over taalniveau B1-B2 (CEF), het niveau waarop ook de door haar gevolgde opleiding is gebaseerd.

In het huidige rapport zijn alle leidsters beoordeeld op de vastgestelde Amsterdamse taalnorm (zie Tabel 2.2). Uitgesplitst naar de verschillende taalvaardigheden die in dit onderzoek centraal stonden, betekent dit dat een leidster minimaal dient te beschikken over niveau B2 voor de vaardigheden ‘spreken’ en ‘lezen’ en over niveau B1 voor de vaardigheid ‘schrijven’. Naast deze minimumniveaus zijn ook streefniveaus geformuleerd. De streefniveaus komen voor alle drie de vaardigheden neer op niveau B2. In termen van het CEF dient een pedagogisch werker wat betreft de taalvaardigheid in het Nederlands te kunnen functioneren als een ‘onafhankelijk taalgebruiker’ (Nederlandse Taalunie 2008).

Tabel 2.2: *Minimum- en streefniveau Amsterdamse taalnorm*

	Spreken	Schrijven	Lezen
Minimumniveau	B2	B1	B2
Streefniveau	B2	B2	B2

3 HET TOETSMATERIAAL

In dit hoofdstuk bespreken we het toetsmateriaal. In paragraaf 3.1 komen allereerst de drie ontwikkelde toetsen aan bod. Vervolgens gaan we in paragraaf 3.2 in op de procedure. In paragraaf 3.3 worden de analyses besproken.

3.1 De drie toetsen

Om de taalvaardigheid in het Nederlands van Amsterdamse leidsters te toetsen, zijn in totaal drie toetsen ontwikkeld. In overleg met de opdrachtgever hebben deze toetsen zich op de volgende vaardigheden gericht: spreken, schrijven en lezen. De drie toetsen betreffen:

1. een spreektoets (mondelijke taalvaardigheid);
2. een schrijftoets (schrijfvaardigheid en taalverzorging);
3. een leestoets (leesvaardigheid).

Na overleg met de opdrachtgever en omwille van tijdsdruk en beschikbare middelen is besloten om geen aparte luistertoets te ontwikkelen. De vaardigheid luisteren komt zeer marginaal aan bod in het eerste onderdeel van de spreektoets: het nazeggen van zinnen. Dit is echter onvoldoende om uitspraken te kunnen doen over de luistervaardigheid van de leidsters.

Op verzoek van de opdrachtgever zijn de drie toetsen ontwikkeld binnen de context van de VVE. Dit houdt in dat de geschetste situaties en de leesteksten passend zijn binnen de VVE-praktijk. Tevens is bij de ontwikkeling van de toetsen rekening gehouden met de vastgestelde taalnorm uit het eerste deelrapport (Droge, Suijkerbuijk & Kuiken 2009a). Zie voor een overzicht van de taalnorm voor de drie getoetste vaardigheden de Tabellen 3.1 en 3.2. Dit houdt bijvoorbeeld in dat er leesteksten gekozen zijn passend bij het taalniveau B2 (streefniveau PW3) en C1 (streefniveau PW4). De ontwikkelde toetsen zijn vervolgens voorgelegd aan een proefgroep. Op basis van de uitkomsten van deze proefgroep zijn de drie toetsen aangepast, alvorens deze zijn voorgelegd aan de daadwerkelijk te toetsen leidsters.

Tabel 3.1: *Overzicht getoetste vaardigheden en vastgestelde taalnorm PW3*

<i>Pedagogisch Werker 3 Kinderopvang (PW3)</i>	Spreken	Schrijven	Lezen
Minimumniveau	B1	B1	B2
Streefniveau	B2	B2	B2

Bron: Droge, Suijkerbuijk en Kuiken 2009b. Deelrapport 2 *Het taalniveau van Amsterdamse voorschoolleidsters*.

Tabel 3.2: *Overzicht getoetste vaardigheden en vastgestelde taalnorm PW4*

<i>Pedagogisch Werker 4 Kinderopvang (PW4)</i>	Spreken	Schrijven	Lezen
Minimumniveau	B2	B2	B2
Streefniveau	B2	B2	C1

Bron: Droge, Suijkerbuijk en Kuiken 2009b. Deelrapport 2 *Het taalniveau van Amsterdamse voorschoolleidsters*.

3.1.1 De spreektoets

De spreektoets duurde in totaal zeventien minuten en bestond uit drie onderdelen. Over alle onderdelen kregen de leidsters vooraf een instructie. De gehele spreektoets is ingesproken door een spreekster. De leidsters konden op deze manier alle instructies en opdrachten zowel beluisteren door een koptelefoon als meelesen in hun opdrachtenboekje. Bij de eerste twee onderdelen is een voorbeeld gegeven, zodat de leidster goed voor ogen had wat er van haar verwacht werd in het betreffende onderdeel. Bij het laatste onderdeel is er geen voorbeeld gegeven. Wel was dit onderdeel opgebouwd uit drie stappen die van tevoren werden doorgenomen. Hierdoor wist de leidster wat er van haar verwacht werd. In dit onderdeel moest gedurende een langere tijd gesproken worden.

De spreektoets bestond uit de volgende drie onderdelen:

Onderdeel 1: In het eerste onderdeel kreeg de leidster tien zinnen te horen die zij na moest zeggen. Hiervoor kreeg zij per zin tien seconden de tijd. In de tien zinnen zijn verschillende aspecten opgenomen, zoals het gebruik van lidwoorden, de uitspraak van tweeklanken, de woordvolgorde en het woordje ‘er’ (zie Box 1 voor een voorbeeld uit de instructie).

Onderdeel 2: Het tweede onderdeel bestond uit zes geschetste situaties die gebaseerd waren op de VVE-praktijk. De leidster moest bij iedere situatie een passende reactie geven. Per situatie kreeg de leidster 15 seconden de tijd om zich voor te bereiden en 30 seconden spreektijd (zie Box 1 voor een voorbeeld uit de instructie).

Onderdeel 3: In het derde en laatste onderdeel is de leidsters gevraagd een langere tijd te spreken. De leidster moest in deze laatste opdracht een keuze maken uit verschillende nieuwe materialen voor de voorschool en deze keuze toelichten. In totaal kreeg de leidster één minuut de tijd om zich voor te bereiden op deze opdracht en twee minuten spreektijd.

Box 1: Voorbeelden van de instructie in de spreektoets

Onderdeel 1 Zinnen nazeggen

- Voorbeeldzin: ‘Ik pak een appel van de fruitschaal.’

Onderdeel 2 Een reactie geven

- Voorbeeldsituatie:

Situatie: Tijdens een presentatie zit u achterin de zaal. U kunt de presentatie niet goed volgen, omdat er twee mensen voor u steeds zitten te praten. U vindt dit vervelend en spreekt de mensen aan.

Opdracht: Spreek de mensen aan.

Mogelijk antwoord: ‘Pardon. Wilt u stoppen met praten. Ik kan de spreker niet verstaan als u er steeds doorheen praat.’

3.1.2 De schrijftoets

In de schrijftoets stonden de vaardigheden *schrijven* en *taalverzorging* centraal. Voor deze toets hadden de leidsters in totaal één uur en vijftien minuten de tijd. De toets was opgedeeld in twee delen.

Onderdeel 1: In het eerste onderdeel moest de leidster een briefje aan de ouders/verzorgers van een kind schrijven waarin zij de ouders op de hoogte stelde van een uitstapje. In de instructie vooraf stond de opdracht beschreven. In totaal kreeg de leidster een kwartier om het briefje te schrijven.

Onderdeel 2: Het tweede onderdeel bestond uit zeven opdrachten met in totaal 120 opgaven. In deze opgaven werden de volgende grammaticale onderdelen (taalverzorging) getoetst: spelling van sterke/zwakke werkwoorden, woordvolgorde, gebruik van lidwoorden, verbuiging van het bijvoeglijk en zelfstandig naamwoord en gebruik van voorzetsels. Iedere opdracht begon met een korte instructie en een voorbeeldopgave. In Box 2 worden enkele voorbeelden van opgaven gegeven.

Box 2: Enkele voorbeelden van opgaven uit de schrijftoets deel 2

➤ *Spelling werkwoorden*

1. a De reus krimpde elk jaar een paar centimeter en werd per ongeluk vertrapd.
 b De reus kromp elk jaar een paar centimeter en werd per ongeluk vertrapd.
 c De reus krimpde elk jaar een paar centimeter en werd per ongeluk vertrapd.
 d De reus kromp elk jaar een paar centimeter en werd per ongeluk vertrapd.

➤ *Verbuiging van het bijvoeglijk naamwoord*

1. Er staat een fles in de koelkast. (nieuw)

➤ *Gebruik van voorzetsels*

3. Hoe laat gaan we morgen de dierentuin?

➤ *Woordvolgorde*

6. Nadat zij
....., ging zij weer naar huis.

3.1.3 De leestoets

Voor de leestoets hadden de leidsters in totaal één uur de tijd. De toets bestond uit zes teksten met in totaal 50 vragen. Het ging hierbij om meerkeuzevragen en stellingen die de leidster diende te beantwoorden met *waar* of *niet waar*. De teksten waren afkomstig uit authentieke bronnen, zoals: gezondheidsnet.nl, jongegezinnen.nl en kennislink.nl. De teksten zijn hier en daar enigszins aangepast om de leesbaarheid te bevorderen. Hierdoor zijn alle teksten semi-authentiek. Er is geprobeerd zoveel mogelijk aan te sluiten bij de VVE-praktijk in de keuze van de teksten. Box 3 bevat een voorbeeld van een tekst en enkele bijbehorende vragen.

Box 3: Voorbeeld van tekst en vragen uit de leestoets

➤ Leestekst 1 Kiest een peuter gezond?

Ouders zouden de supermarkt meer moeten zien als een plek om hun kroost iets te leren, vinden onderzoekers van *Dartmouth Medical School* in New Hampshire. De 120 kinderen die ze lieten spelen in een speelgoedwinkeltje kozen vaker voor snoep, chips en frisdrank als hun ouders dit ook vaak kopen. Kinderen van ouders die vaak groente en fruit op hun boodschappenlijstje hebben staan, betrokken die voedselkeuze ook in hun spel.

	Waar	Niet Waar
1. Volgens de onderzoekers is de supermarkt in eerste instantie een leerzame plaats voor kinderen.	☐	☐
2. Kinderen van wie de ouders vooral groente en fruit kopen, kiezen vaker voor gezondere producten.	☐	☐

3.2 Procedure

Proefafname

Op 15 mei 2009 vond de proefafname van de toetsen plaats op de Universiteit van Amsterdam. In totaal hebben negen studenten van de opleiding 'BOL-PW' van het ROC van Amsterdam Noord de toetsen gemaakt. Op basis van hun resultaten en input zijn bepaalde onderdelen van de toetsen aangepast of vervangen. Het ging daarbij bijvoorbeeld om het vervangen van leesteksten of bepaalde vragen. Deze aanpassingen hebben geresulteerd in de toetsen die in paragraaf 3.1 zijn besproken. Deze toetsen zijn voorgelegd aan de daadwerkelijk te toetsen voorschool- en kinderopvangleidsters.

Twee cohorten

De afname van de drie toetsen bij ruim 700 leidsters vond plaats in twee cohorten. De eerste toetsronde werd in juni 2009 gehouden. Zeven Amsterdamse instellingen en hun leidsters namen deel aan de toetsen. De tweede toetsronde vond plaats in november 2009. Veertien Amsterdamse instellingen en hun leidsters namen deel aan de toetsen.

Afname toetsen juni 2009

De eerste afname van de spreektoets vond plaats op 5 juni 2009 in de mediatheek van het P.C. Hoofthuis van de Universiteit van Amsterdam. De 445 leidsters waren van tevoren door de zeven instellingen ingedeeld in groepen van maximaal 30 leidsters. Om het half uur kwam een nieuwe groep leidsters de mediatheek binnen om de spreektoets te maken. Van tevoren nam één van de onderzoekers de presentielijst met hen door. In totaal waren er 15 groepen. De eerste groep begon om 9.00 uur, de laatste groep eindigde om 17.00 uur.

De eerste afname van de schriftelijke toetsen vond plaats op 10 juni 2009 van 14.00 tot 17.00 uur in een collegezaal op het Roeterseiland van de Universiteit van Amsterdam. In totaal zaten er 383 leidsters in de collegezaal. Om afkijken te voorkomen zijn er twee versies (A en B) van de toetsen gemaakt. Vooraf werd aan de

leidsters gevraagd hun mobiele telefoon uit te zetten, niet te praten of te overleggen tijdens het maken van de toets en wanneer je klaar was, rekening te houden met je collega's die nog bezig waren. Gedurende de toets liepen medewerkers van de Universiteit van Amsterdam rond om eventuele vragen te beantwoorden en om praten en overleggen te voorkomen. Het eerste gedeelte van de schrijftoets duurde vijftien minuten. Hierna werd het tweede gedeelte van de schrijftoets uitgedeeld. Hiervoor kregen de leidsters in totaal een uur de tijd. Na een kwartier pauze hadden de leidsters een uur voor de leestoets. Leidsters die eerder klaar waren, kregen op twee tijdstippen de gelegenheid om eerder de zaal te verlaten: na een half uur en na drie kwartier na aanvang van de leestoets.

Afname toetsen november 2009

De tweede afname van de spreektoets vond plaats op 18 november 2009 in de mediatheek van het P.C. Hoofthuis van de Universiteit van Amsterdam. De 372 leidsters waren van tevoren door de veertien instellingen ingedeeld in groepen van maximaal 30 leidsters. In totaal waren er 12 groepen. De eerste groep begon om 14.30 uur, de laatste groep eindigde om 21.30 uur.

De tweede afname van de schriftelijke toetsen vond plaats op 21 november 2009 van 9.30 tot 12.30 uur in twee tentamenzalen op het Roeterseiland van de Universiteit van Amsterdam. In totaal namen er 310 leidsters deel aan de schriftelijke toetsen. Om afkijken te voorkomen zijn er twee versies (A en B) van de toetsen gemaakt. Vooraf werd aan de leidsters gevraagd hun mobiele telefoon uit te zetten, niet te praten of te overleggen tijdens het maken van de toets en wanneer je klaar was, rekening te houden met je collega's die nog bezig waren. Gedurende de toets liepen medewerkers van de Universiteit van Amsterdam rond om eventuele vragen te beantwoorden en om praten en overleggen te voorkomen. Het eerste gedeelte van de schrijftoets duurde vijftien minuten. Hierna werd het tweede gedeelte van de schrijftoets uitgedeeld. Hiervoor kregen de leidsters in totaal een uur de tijd. Na een kwartier pauze hadden de leidsters een uur voor de leestoets. Leidsters die eerder klaar waren, moesten wachten op hun collega's die nog bezig waren.

3.3 Analyses

Vastgestelde taalnorm

Aan de hand van relevante literatuur en praktijkobservaties is in het eerste deelrapport de taalnorm vastgesteld waarover voorschoolleidsters minimaal zouden moeten beschikken (zie de tabellen 3.1 en 3.2 op pagina 13). Een voorschoolleidster heeft een opleiding tot Pedagogisch Werker Kinderopvang gevolgd op mbo niveau 3 (PW3) of op mbo niveau 4 (PW4). In sommige gevallen heeft een voorschoolleidster een andere opleiding gevolgd, zoals LKC of SPH. In Bijlage 2 wordt een overzicht gegeven van deze opleidingen en aangegeven of ze vallen onder PW3 of PW4.

Op basis van de vastgestelde taalnorm uit het eerste deelrapport en de aanbevelingen uit het tweede en derde deelrapport is er een Amsterdamse taalnorm vastgesteld door de opdrachtgever. Deze taalnorm houdt in dat een leidster voor de vaardigheden *spreken* en *lezen* minimaal moet functioneren op taalniveau B2 en voor de vaardigheid *schrijven* op taalniveau B1 (zie Tabel 3.3).

Tabel 3.3: *Minimum- en streefniveau Amsterdamse taalnorm*

	Spreken	Schrijven	Lezen
Minimumniveau	B2	B1	B2
Streefniveau	B2	B2	B2

Getoetste vaardigheden

In dit onderzoek stonden de drie vaardigheden *spreken*, *schrijven* en *lezen* centraal. Gekeken is of een leidster wat betreft deze drie vaardigheden voldeed aan de Amsterdamse taalnorm op minimumniveau.

Beoordeling toetsresultaten

Bij het corrigeren van de toetsen hebben enkele overwegingen meegespeeld in de beoordeling. Ten eerste is de taalvaardigheid van de leidsters getoetst binnen de context van de VVE-praktijk en niet in algemene zin. Ten tweede mag verwacht worden dat alle leidsters over eenzelfde mate van voorkennis beschikken, daar alle opdrachten binnen de context van de VVE zijn samengesteld. Ten derde dienen alle leidsters te beschikken over een bepaald taalvaardigheidsniveau. Dit niveau is, zoals reeds besproken, verschillend voor leidsters met een opleiding PW3 en PW4 (zie de tabellen 3.1 en 3.2 op pagina 13). Bij het construeren van de toetsen is daarmee rekening gehouden door opdrachten en teksten toe te voegen van verschillende taalvaardigheidsniveaus. Dit betekent dat er voor de verschillende vaardigheden zowel teksten en opdrachten op minimum- als op streefniveau zijn toegevoegd.

Rekening houdend met de bovengenoemde overwegingen is er een beoordelingsschema opgesteld. Hierbij hebben we de niveaus en bijbehorende omschrijvingen uit het *Common Framework of Reference for Languages* (Council of Europe 2001), het *Raamwerk Nederlands (v)mbo* (Bohenn e.a. 2007) en het rapport *Over de drempels met taal* (Expertgroep Doorlopende Leerlijnen Taal en Rekenen 2008) in ogenschouw genomen, in overeenstemming met het eerste deelrapport ‘Taalnorm voor Amsterdamse voorschoolleidsters’ (Droge, Suijkerbuijk & Kuiken 2009a). Hieronder volgt een korte omschrijving van de gehanteerde beoordelingsschema’s.

Beoordeling spreken

De spreektoets bestond uit drie onderdelen. In het eerste onderdeel ‘het nazeggen van zinnen’ kreeg de leidster tien zinnen te horen die zij na moest zeggen. Per leidster is beluisterd in hoeverre de tien zinnen correct werden nagesproken. In totaal kon een leidster 100 punten (100 uitgesproken woorden) behalen voor dit onderdeel. Een woord was fout wanneer het verkeerd werd uitgesproken of weggelaten. Een verandering in de woordvolgorde waarbij alle woorden behouden bleven en de zin grammaticaal correct bleef, werd niet fout gerekend.

In de onderdelen 2 ‘een reactie geven’ en 3 ‘een keuze maken’ hebben de beoordelaars per leidster beluisterd hoe taalvaardig zij was. In deze beoordeling is onder andere gelet op de volgende punten:

- het woordgebruik/de woordenschat;
- de woordvolgorde in de zin;
- het gebruik van lidwoorden en hiermee samenhangend het gebruik van aanwijzende voornaamwoorden, betrekkelijke voornaamwoorden en het verbuigen van het bijvoeglijk naamwoord;
- de passendheid en begrijpelijkheid van het antwoord;
- de uitspraak;
- het opvolgen van de opdracht.

Tijdens het beluisteren is er rekening gehouden met het feit dat de leidsters zich in een toetssetting bevonden en mogelijk nerveus of angstig waren voor de afname van de spreektoets. Haperingen werden de leidster niet aangerekend. Gezien de taalniveaus binnen het CEF kan een leidster uitkomen op taalniveau A1, A2, B1, B2, C1 of C2. Echter, de spreektaken (reageren op dagelijkse situaties in de voorschool) waren afgestemd op het te behalen niveau B1/B2. Het betrof hier geen ingewikkelde spreektaken, zodat wij deze maximaal met niveau C1 konden honoreren. Hieronder volgt een toelichting van de verschillende taalniveaus die wij hebben gehanteerd op basis van de door ons ontwikkelde spreektoets.

- Op de niveaus A1 en A2 komt het mondelinge taalgebruik van de leidster overeen met dat van een beginnend taalgebruiker, ook wel ‘basisgebruiker’ genoemd binnen het CEF. Op niveau A1 maakt de leidster veel fouten in de grammatica, de lidwoorden, aanwijzend voornaamwoorden en bijvoeglijk naamwoorden gaan meestal fout. Het mondelinge taalgebruik van de leidster is moeilijk te volgen en er wordt in de meeste gevallen geen passend en/of begrijpelijk antwoord gegeven. Op niveau A2 maakt de leidster nog relatief veel fouten in de grammatica, de lidwoorden, aanwijzend voornaamwoorden en bijvoeglijk naamwoorden gaan veelvuldig fout. Het mondelinge taalgebruik van de leidster is nog steeds moeilijk te volgen en er wordt in veel gevallen geen passend en/of begrijpelijk antwoord gegeven.
- De niveaus B1 en B2 voor mondeling taalgebruik komen overeen met een ‘onafhankelijke gebruiker’ (CEF). Op niveau B1 worden nog een redelijk aantal grammaticale fouten gemaakt, de lidwoorden, aanwijzend voornaamwoorden en bijvoeglijk naamwoorden gaan vaak fout en het woordgebruik is niet altijd toereikend genoeg. Wel geeft de leidster in de meeste gevallen een redelijk te begrijpen antwoord. Op niveau B2 wordt nog slechts een enkele keer een grammaticale fout gemaakt, wel worden er af en toe nog fouten gemaakt in de lidwoorden, aanwijzend voornaamwoorden en bijvoeglijk naamwoorden. Het antwoord is passend en begrijpelijk en waarnodig verbetert de leidster zichzelf.
- Tot slot komen wat betreft het mondelinge taalgebruik de niveaus C1 en C2 overeen met een ‘vaardige gebruiker’ (CEF). Op niveau C1 maakt de leidster geen grammaticale fouten en geen fouten in de lidwoorden, aanwijzend voornaamwoorden en bijvoeglijk naamwoorden. Er worden goede Nederlandse zinnen gemaakt en waarnodig verbetert de leidster zichzelf. Het antwoord is passend en zeer begrijpelijk. Op niveau C2 maakt de leidster geen grammaticale fouten en geen fouten in de lidwoorden, aanwijzend

Op basis van deze beschrijvingen is de opname van het mondelinge taalgebruik van de leidsters beluisterd en beoordeeld door drie beoordelaars. Hierbij is als volgt te werk gegaan: allereerst is er door de drie beoordelaars proef gescoord totdat er een voldoende mate van overeenstemming (80%) werd bereikt. Vervolgens hebben de drie beoordelaars afzonderlijk van elkaar een deel van de opnamen gescoord. In geval van twijfel is de betreffende opname door alle drie de beoordelaars beluisterd en heeft er overleg plaatsgevonden totdat er consensus werd bereikt.

Beoordeling schrijven

De schrijftoets bestond uit twee onderdelen. Het eerste onderdeel betrof het schrijven van een briefje aan de ouders/verzorgers van een kind over een te maken uitstapje. In de opdracht stonden enkele punten die in de brief tot uiting moesten komen (bijvoorbeeld het tijdstip, de locatie en de datum van het uitstapje). Het tweede onderdeel bestond uit 120 opgaven waarin verschillende onderdelen uit de Nederlandse grammatica werden getoetst. Deze twee onderdelen hebben samen het niveau voor schrijven bepaald, waarbij met name de score op het tweede onderdeel de doorslag heeft gegeven. Ter extra controle van deze score is het eerste onderdeel meegenomen. Voor de beoordeling van het tweede onderdeel is gebruik gemaakt van een beoordelingsschema (zie Box 4).

Om vast te stellen in hoeverre de ontwikkelde schrijftoets betrouwbaar was, is er een betrouwbaarheidsanalyse uitgevoerd middels Cronbach's alpha (α). Daarbij is uitgegaan van de volgende normering:

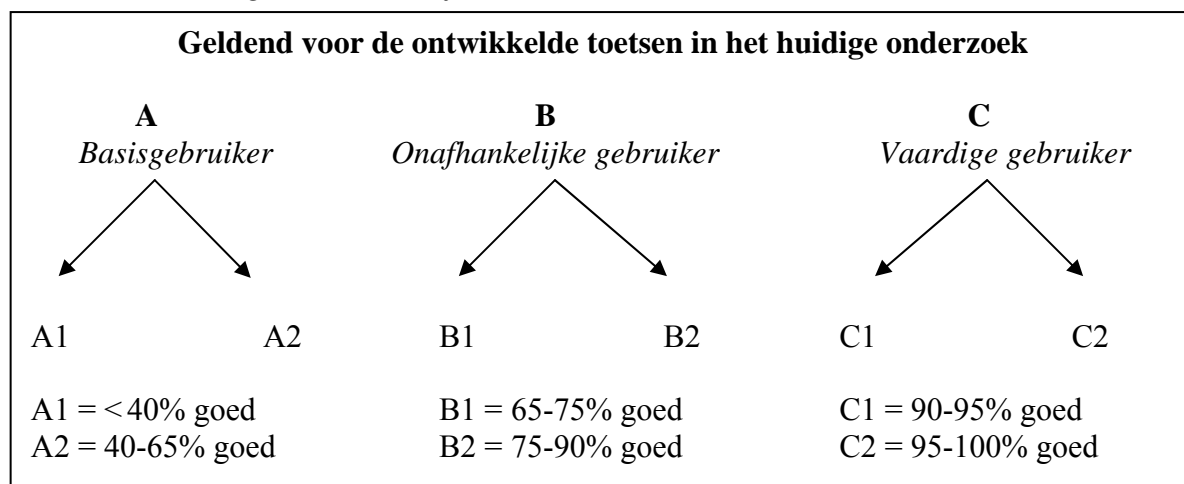
- $\alpha < 0.4$ = slecht betrouwbaar;
- $0.4 < \alpha < 0.6$ = redelijk betrouwbaar;
- $0.6 < \alpha < 0.8$ = goed betrouwbaar;
- $0.8 < \alpha$ = zeer goed betrouwbaar.

Gezien de beschikbare tijd is de betrouwbaarheidsanalyse gebaseerd op een deel van alle gemaakte schrijftoetsen: 50 toetsen. De betrouwbaarheid van de schrijftoets bleek zeer goed te zijn ($\alpha = .93$, $n = 50$).

Beoordeling lezen

De leestoets bestond uit zes leesteksten en 50 opgaven. Voor de beoordeling van de leestoets is gebruik gemaakt van hetzelfde beoordelingsschema als voor het tweede deel van de schrijftoets (zie Box 4). Ook voor de leestoets is er een betrouwbaarheidsanalyse uitgevoerd middels Cronbach's alpha (α). Hiervoor geldt ook dat, gezien de beschikbare tijd, de betrouwbaarheidsanalyse gebaseerd is op een deel van alle gemaakte leestoetsen: 50 toetsen. De leestoets bleek goed betrouwbaar te zijn ($\alpha = .79$, $n = 50$).

Box 4: *Beoordelingsschema Schrijven en Lezen*

Minimumnorm gehaald of niet

Om vast te stellen of een leidster wel of niet de minimumnorm heeft gehaald, is per leidster gekeken hoe de uitslagen voor spreken, schrijven en lezen overeenkwamen met de vastgestelde Amsterdamse norm (zie Tabel 3.3 op pagina 18). Een leidster is volgens de vastgestelde taalnorm geslaagd wanneer zij voor alle drie de getoetste onderdelen het minimumniveau heeft behaald. Mocht zij op één of meerdere onderdelen uitvallen, dan is zij niet geslaagd volgens de vastgestelde taalnorm en wordt er een remediëringcursus aanbevolen.

4 RESULTATEN JUNI EN NOVEMBER 2009

In dit hoofdstuk bespreken we de resultaten van het onderzoek gebaseerd op de toetsresultaten van de leidsters in juni en november 2009. In paragraaf 4.1 komen allereerst de algemene resultaten aan bod. Vervolgens worden in paragraaf 4.2 de resultaten per toets besproken (spreken, schrijven en lezen). Tot slot wordt in paragraaf 4.3 de overstap gemaakt naar de uitslagen van leidsters werkzaam in de voor- en vroegschoolse educatie (VVE) en leidsters werkzaam in de kinderopvang (KO).

4.1 Algemene resultaten

In juni 2009 zijn ruim 400 Amsterdamse voorschoolleidsters getoetst op hun Nederlandse taalvaardigheid. Eén instelling kon in juni niet meewerken aan de eerste toetsronde. Deze instelling, de restgroep VVE-leidsters van juni en een deel van de leidsters werkzaam in de KO zijn in november 2009 getoetst. Het ging daarbij om ruim 300 leidsters. In dit hoofdstuk worden de resultaten samengevoegd van de groep getoetste leidsters in juni en de groep getoetste leidsters in november, die alle drie de toetsen hebben gemaakt. Op deze manier kunnen wij over 657 leidsters uitspraken doen wat betreft hun taalvaardigheid in het Nederlands.

Amsterdamse taalnorm wel/niet gehaald

Om vast te stellen of een leidster wel of niet de Amsterdamse minimumnorm heeft gehaald, is per leidster gekeken hoe de uitslagen voor spreken, schrijven en lezen overeenkwamen met de vastgestelde Amsterdamse minimumnorm (zie Tabel 4.1). Een leidster is volgens de vastgestelde taalnorm geslaagd wanneer zij voor alle drie de getoetste onderdelen het minimumniveau heeft behaald.

Tabel 4.1: *Minimum- en streefniveau Amsterdamse taalnorm*

	Spreken	Schrijven	Lezen
Minimumniveau	B2	B1	B2
Streefniveau	B2	B2	B2

Van de 657 leidsters is bekeken hoeveel de Amsterdamse taalnorm hebben gehaald. Zoals blijkt uit Tabel 4.2, hebben van de 657 leidsters 326 leidsters (49.6%) *wel* op alle drie de toetsen de Amsterdamse taalnorm behaald. 331 leidsters (50.4%) hebben *niet* de minimumtaalnorm behaald op één of meerdere toetsen.

Tabel 4.2: *Overzicht aantal leidsters taalnorm wel/niet gehaald (n = 657)*

	Alle toetsen gemaakt	Taalnorm WEL gehaald	Taalnorm NIET gehaald
Totaal	657 100%	326 49.6%	331 50.4%

4.2 Resultaten per getoetste vaardigheid

Vervolgens is een uitsplitsing gemaakt naar vaardigheid en het behaalde taalniveau per leidster. In Tabel 4.3 worden deze resultaten weergegeven voor de leidsters die alle toetsen hebben gemaakt (n = 657). De getallen in het groen komen overeen met *wel de minimum- of streefnorm* gehaald. De getallen in het rood geven aan dat de *minimumnorm niet* is gehaald voor de desbetreffende vaardigheid.

Tabel 4.3: *Overzicht toetsresultaten per vaardigheid en taalniveau (n = 657)*

Taalniveau	Spreken		Schrijven		Lezen	
	N	%	N	%	N	%
A1	0	0.0	34	5.2	7	1.1
A2	18	2.7	120	18.3	131	19.9
B1	78	11.9	125	19.0	169	25.7
B2	227	34.6	282	42.9	299	45.5
C1	334	50.8	66	10.0	47	7.2
C2	0	0.0	30	4.6	4	0.6
Totaal	657	100%	657	100%	657	100%

Minimumnorm

De Amsterdamse minimumnorm voor *spreken* is taalniveau B2. Zoals blijkt uit Tabel 4.3, heeft 85.4% van de 657 leidsters de minimumnorm of hoger voor spreken gehaald (taalniveau B2 of hoger). Voor de vaardigheid *schrijven* geldt de minimumnorm van taalniveau B1. Van de 657 leidsters heeft 76.5% op de minimumnorm of hoger gepresteerd voor schrijven (taalniveau B1 of hoger). Bij de vaardigheid *lezen* ligt de minimumnorm op taalniveau B2. In dit geval geldt dat 53.3% van de 657 leidsters het minimumniveau of hoger heeft gehaald voor lezen.

Streefnorm

De Amsterdamse streefnorm is voor alle drie de vaardigheden taalniveau B2 (of hoger). Zoals is te lezen in Tabel 4.3, behalen de 657 leidsters de streefnorm het vaakst voor spreken (85.4%), gevolgd door schrijven (57.5%) en het minst vaak voor lezen (53.3%).

4.3 Resultaten VVE-leidsters en KO-leidsters

Van de 657 getoetste leidsters zijn er 483 leidsters werkzaam in de VVE (73.5%) en 174 leidsters werkzaam in de KO (26.5%). Hierbij dient de opmerking te worden geplaatst dat in november 2009 slechts een deel van de leidsters werkzaam in de kinderopvang is getoetst.

Bekeken is hoeveel leidsters werkzaam in de VVE en KO wel of niet aan de minimumnorm hebben voldaan, daarbij uitgaande van alle leidsters (n = 657). Zoals blijkt uit Tabel 4.4, is van de groep leidsters die de taalnorm *wel* heeft gehaald (n = 326), de groep werkzaam in de VVE percentueel groter dan de groep werkzaam in de KO (38.2% versus 11.4%). Van de groep leidsters die de norm *niet* heeft gehaald (n = 331), is de groep werkzaam in de VVE percentueel groter dan de groep werkzaam in de KO (35.3% versus 15.1%).

Tabel 4.4: Aantal leidsters A'damse taalnorm wel/niet gehaald in de VVE en KO

Totaal aantal leidsters taalnorm WEL gehaald		Totaal aantal leidsters taalnorm NIET gehaald		Totaal
VVE	KO	VVE	KO	
251 38.2%	75 11.4%	232 35.3%	99 15.1%	657 100%
326 49.6%		331 50.4%		657 100%

Opgemerkt dient te worden dat in Tabel 4.4 wordt uitgegaan van 483 VVE-leidsters en 174 KO-leidsters. Om iets te kunnen zeggen over een eventueel verschil tussen beide groepen leidsters is per groep afzonderlijk bekeken (483 VVE-leidsters en 174 KO-leidsters) hoeveel leidsters de Amsterdamse minimumnorm hebben behaald en hoeveel leidsters de Amsterdamse streefnorm hebben behaald voor alle drie de vaardigheden. Deze resultaten worden weergegeven in de tabellen 4.5 en 4.6.

Zoals in Tabel 4.5 is te lezen, hebben van de 483 VVE-leidsters 248 leidsters (51.3%) de Amsterdamse taalnorm gehaald. Van deze 248 leidsters heeft 8.5% de minimumnorm en 42.8% de streefnorm gehaald. 235 VVE-leidsters (48.7%) hebben de Amsterdamse taalnorm niet gehaald.

Tabel 4.5: Gehaalde minimum- en streefnorm voor de VVE-leidsters (n = 483)

Minimumnorm gehaald	Streefnorm gehaald	Minimumnorm NIET gehaald	Totaal
41 8.5%	207 42.8%	235 48.7%	483 100%
248 51.3%		235 48.7%	483 100%

In Tabel 4.6 is te lezen dat van de 174 KO-leidsters 78 leidsters (44.8%) de Amsterdamse taalnorm hebben gehaald. Van deze 78 leidsters heeft 2.9% de minimumnorm en 41.9% de streefnorm gehaald. 96 KO-leidsters (55.2%) hebben de Amsterdamse taalnorm niet gehaald.

Tabel 4.6: *Gehaalde minimum- en streefnorm voor de KO-leidsters (n = 174)*

Minimumnorm gehaald	Streefnorm gehaald	Minimumnorm NIET gehaald	Totaal
5 2.9%	73 41.9%	96 55.2%	174 100%
78 44.8%		96 55.2%	174 100%

Zowel voor de groep VVE-leidsters als voor de groep KO-leidsters geldt dat van de leidsters die de taalnorm *wel* hebben gehaald, een overgroot deel de streefnorm heeft gehaald (meer dan 40%). Vergelijken we de groep VVE-leidsters met de groep KO-leidsters dan heeft de groep VVE-leidsters iets beter gepresteerd: 51.3% van de VVE-leidsters tegenover 44.8% van de KO-leidsters heeft de taalnorm *wel* gehaald.

5 CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

In dit hoofdstuk geven we antwoord op de geformuleerde onderzoeksvragen uit het eerste hoofdstuk. In paragraaf 5.1 worden de belangrijkste conclusies naar aanleiding van de toetsresultaten van juni en november 2009 besproken. De derde onderzoeksvraag en de aanbevelingen voor de invulling van een remediëringsprogramma worden in paragraaf 5.2 besproken. Ten slotte volgt in paragraaf 5.3 de discussie.

5.1 Conclusies taalnorm

In het eerste deelrapport is op basis van een literatuurstudie en praktijkobservaties de taalnorm vastgesteld voor een leidster met een diploma PW3 en/of een diploma PW4. In Tabel 5.1 en 5.2 staan de overzichten van de getoetste vaardigheden en de vastgestelde taalnorm voor een leidster met diploma PW3 of PW4. In het tweede en derde deelrapport is onderzocht of Amsterdamse voorschoolleidsters en een deel van de leidsters werkzaam in de kinderopvang voldoen aan deze vastgestelde taalnorm. Op basis van deze tabellen kan vastgesteld worden dat een voorschoolleidster PW3 minimaal, wat betreft haar taalvaardigheid Nederlands, dient te beschikken over taalniveau B1 voor de vaardigheden *spreken* en *schrijven*, en niveau B2 voor de vaardigheid *lezen*. Een voorschoolleidster PW4 dient minimaal, wat betreft haar taalvaardigheid Nederlands, te beschikken over taalniveau B2 voor de drie vaardigheden *spreken*, *schrijven* en *lezen*.

Tabel 5.1: *Overzicht getoetste vaardigheden en vastgestelde taalnorm PW3*

<i>Pedagogisch Werker 3 Kinderopvang (PW3)</i>	Spreken	Schrijven	Lezen
Minimumniveau	B1	B1	B2
Streefniveau	B2	B2	B2

Tabel 5.2: *Overzicht getoetste vaardigheden en vastgestelde taalnorm PW4*

<i>Pedagogisch Werker 4 Kinderopvang (PW4)</i>	Spreken	Schrijven	Lezen
Minimumniveau	B2	B2	B2
Streefniveau	B2	B2	C1

Op basis van de vastgestelde taalnorm uit het eerste deelrapport en de aanbevelingen uit het tweede en derde deelrapport is er een Amsterdamse taalnorm vastgesteld door de opdrachtgever. In Tabel 5.3 wordt het antwoord gegeven op de eerste vraag uit het huidige onderzoek: *Aan welke norm dient de taalvaardigheid van Amsterdamse leidsters te voldoen?* In het huidige rapport zijn alle leidsters beoordeeld op deze Amsterdamse minimumnorm. Uitgesplitst naar de verschillende taalvaardigheden die in dit onderzoek centraal stonden, betekent dit dat een leidster minimaal dient te beschikken over niveau B2 voor de vaardigheden *spreken* en *lezen* en over niveau B1 voor de vaardigheid *schrijven*. Naast deze minimumniveaus zijn ook streefniveaus geformuleerd. De streefniveaus zijn voor alle drie de vaardigheden taalniveau B2.

Tabel 5.3: *Minimum- en streefniveau Amsterdamse taalnorm*

	Spreken	Schrijven	Lezen
Minimumniveau	B2	B1	B2
Streefniveau	B2	B2	B2

Om een antwoord te geven op de tweede onderzoeksvraag - *In hoeverre voldoet de taalvaardigheid Nederlands van Amsterdamse leidsters aan de vastgestelde taalnorm?* - hebben we per leidster gekeken hoe de uitslagen voor de vaardigheden spreken, schrijven en lezen overeenkomen met de vastgestelde taalnorm in Tabel 5.3. Hierbij zijn we uitgegaan van de minimumniveaus. In totaal konden wij over 657 leidsters uitspraken doen wat betreft hun taalvaardigheid in het Nederlands.

De drie vaardigheden

Uit de verkregen resultaten blijkt dat de leidsters de Amsterdamse minimumnorm het vaakst behalen voor spreken (85.4%), gevolgd door schrijven (76.5%) en het minst vaak voor lezen (53.3%). Bij schrijven is de minimumnorm taalniveau B1 of hoger. Bij spreken en lezen is de minimumnorm taalniveau B2 of hoger.

De leidsters behalen de streefnorm het vaakst voor spreken (85.4%), gevolgd door schrijven (57.5%) en het minst vaak voor lezen (53.3%). De streefnorm is taalniveau B2 of hoger.

Amsterdamse taalnorm wel of niet gehaald

Van de totale groep van 657 leidsters hebben in totaal 326 leidsters (49.6%) *wel* op alle drie de toetsen de minimum- of streefnorm behaald. 331 leidsters (50.4%) hebben *niet* de vastgestelde Amsterdamse taalnorm gehaald op één of meerdere toetsen.

Concluderend

Op basis van de verkregen resultaten kunnen in het kort de volgende conclusies worden getrokken:

Alle 657 leidsters tezamen

- De leidsters behalen de Amsterdamse *minimumnorm* het vaakst voor spreken (85.4%), gevolgd door schrijven (76.5%) en het minst vaak voor lezen (53.3%).
- De leidsters behalen de Amsterdamse *streefnorm* het vaakst voor spreken (85.4%), gevolgd door schrijven (57.5%) en het minst vaak voor lezen (53.3%).
- Ongeveer de helft van alle leidsters (49.6%) voldoet voor alle drie de vaardigheden aan de vastgestelde minimumnorm.
- De andere helft van alle leidsters (50.4%) voldoet voor één of meer vaardigheden *niet* aan de vastgestelde minimumnorm.

De VVE-leidsters en KO-leidsters als twee afzonderlijke groepen

- Van de in totaal 657 getoetste leidsters zijn er 483 leidsters werkzaam in de VVE (73.5%) en 174 leidsters werkzaam in de KO (26.5%).
- Van de 483 VVE-leidsters hebben 248 leidsters (51.3%) de Amsterdamse taalnorm gehaald. Van deze 248 leidsters heeft 8.5% de minimumnorm en 42.8% de streefnorm gehaald. 235 VVE-leidsters (48.7%) hebben de Amsterdamse taalnorm niet gehaald.

- Van de 174 KO-leidsters hebben 78 leidsters (44.8%) de Amsterdamse taalnorm gehaald. Van deze 78 leidsters heeft 2.9% de minimumnorm en 41.9% de streefnorm gehaald. 96 KO-leidsters (55.2%) hebben de Amsterdamse taalnorm niet gehaald.

5.2 Aanbevelingen remediëringcursus

De derde vraag die centraal staat in dit rapport, heeft betrekking op het remediëringprogramma. De vraagstelling luidt: *Welke aanbevelingen kunnen er worden gedaan voor de invulling van een remediëringprogramma, dat gericht is op Amsterdamse voorschoolleiders die de vastgestelde taalnorm niet hebben behaald?*

Om deze vraag te beantwoorden is, naast het analyseren van de data, bijgehouden welke algemene opvallendheden er naar voren kwamen tijdens het corrigeren en beluisteren van de spreektoetsen en de schriftelijke toetsen. Deze opvallendheden zullen hieronder worden besproken en toegelicht, vooruitlopend op de te geven aanbevelingen.

Spreeken: Bij het eerste onderdeel, het nazeggen van zinnen, bleek een groot deel van de leidsters moeite te hebben met het correct nazeggen of het zo goed mogelijk herformuleren van de zinnen. Het tweede en het derde onderdeel, een reactie geven en een keuze maken, gingen in de meeste gevallen beter dan het eerste onderdeel. Dit kan te maken hebben met het feit dat formele opdrachten (onderdeel 1) over het algemeen slechter worden gemaakt dan informele opdrachten (onderdeel 2 en 3). De meeste fouten die zijn gehoord, hadden te maken met de lidwoorden, de aanwijzend voornaamwoorden en in grote mate met de vervoeging van de bijvoeglijk naamwoorden. Bij de na te spreken zinnen werd ook frequent het woord ‘er’ vergeten en in sommige gevallen werd de tijd van de zin aangepast, waardoor de zin een andere strekking kreeg. In een klein aantal van alle beluisterde toetsen werden de na te spreken zinnen of delen van deze zinnen onverstaaanbaar (met een te zwaar accent of woorden totaal verkeerd) uitgesproken door de betreffende leidsters. Vaak ging het dan ook mis bij de overige twee onderdelen van de toets. De antwoorden waren daar dan vaak onsamenhangend, niet passend binnen de situatie en moeilijk te verstaan.

Schrijven: In het eerste onderdeel moesten de leidsters een briefje aan de ouders/verzorgers van het kind schrijven. In de meeste gevallen hebben de leidsters een correcte briefvorm gebruikt: datum, aanhef, boodschap, afsluiting en soms ook een invulstrookje. Uit de verkregen brieven blijkt dat de leidsters over het algemeen moeite hebben met de tijden van het werkwoord. Ook werden er frequent fouten gemaakt in de persoonlijke- en bezittelijke voornaamwoorden. Dit had vaak betrekking op ‘u’ of ‘uw’. Andere fouten die voorkwamen, hadden vaak te maken met de lidwoorden, aanwijzend voornaamwoorden, bijvoeglijk naamwoorden, voorzetsels en meervouden. Verder werden er ook fouten gemaakt in de spelling en de woordvolgorde in de zin.

Het tweede onderdeel van de toets bestond uit 120 opgaven. De meeste fouten die in dit tweede onderdeel werden gemaakt, kwamen in grote mate overeen met de fouten die ook werden gemaakt in het eerste onderdeel van de schrijftoets. Van de 120 opgaven werden over het algemeen de meeste fouten gemaakt in: de vervoeging van de sterke en zwakke werkwoorden (tegenwoordige-, verleden- en voltooid tijd), het

vervoegen van het bijvoeglijk naamwoord en de meervoudsvorming. In tegenstelling tot het eerste onderdeel werden er in het tweede onderdeel weinig fouten gemaakt in de voorzetsels. Ook in de woordvolgorde werden betrekkelijk weinig fouten gemaakt, hoewel een aantal leidsters wel frequent het persoonlijk voornaamwoord vergat te vermelden. Dit heeft waarschijnlijk te maken met het feit dat zij in spreektaal schreven.

Lezen: De leestoets bevatte verschillende tekstsoorten. Op de vragen kon enkel een goed of fout antwoord worden gegeven. Het bleek dat een deel van de leidsters moeite had met signaalwoorden; soms werden er vragen veranderd en deze zelfbedachte vragen beantwoord. Dit kon niet goed gerekend worden.

Op basis van de verkregen resultaten kunnen we een aantal aanbevelingen doen voor de invulling van het remediëringsprogramma. We zullen ons hierbij beperken tot de getoetste taalvaardigheden: spreken, schrijven en lezen. Voor de invulling van vakspecifieke onderdelen, waarbij gedacht kan worden aan het contact met de kinderen, het oudercontact, het gebruik van een VVE-programma en zo meer, verwijzen wij naar het eerste deelrapport ‘Taalnorm voor Amsterdamse voorschoolleiders’ (Droge, Suijkerbuijk & Kuiken 2009a). Tevens verwijzen wij naar de praktijkopleiders, die naar verwachting een goed zicht hebben op deze vakspecifieke onderdelen.

Aanbevelingen

Ons inziens dient een mogelijk remediëringsprogramma zich in eerste instantie te richten op een versterking van de algehele taalvaardigheid en pas in tweede instantie op specifieke onderdelen van taalvaardigheid. De leidsters die op cursus worden gestuurd, moeten in een dergelijke cursus zoveel mogelijk de gelegenheid krijgen tot spreken, schrijven en/of lezen. Belangrijk hierbij is onder andere dat er voldoende taalruimte (de gelegenheid om taal te produceren) wordt geboden én dat er passende feedback (de reactie op de taaluiting) wordt gegeven. Meer specifiek kunnen we in tweede instantie aanbevelen om in ieder geval de volgende punten aan bod te laten komen:

Spreken

- In de *spraak* letten op fouten die frequent in de spraak van de betreffende leidster voorkomen, bijvoorbeeld: het onjuist gebruik van de lidwoorden en de vervoeging van de bijvoeglijk naamwoorden.
 - In de *spraak* letten op de uitspraak van de betreffende leidster en de woordvolgorde in de zin die zij hanteert.
 - In de *spraak* letten op de ‘vloeiendheid’ van de betreffende leidsters, bijvoorbeeld: is de leidster nog erg zoekende naar woorden en geeft de leidster snel en adequaat antwoord?

Schrijven

- Bij het *schrijven* aandacht besteden aan: de vervoeging van de sterke en zwakke werkwoorden, de lidwoorden en de daarmee samenhangende onderdelen (zoals de aanwijzend voornaamwoorden, de bijvoeglijk naamwoorden en de verkleinwoorden) en aan de voorzetsels. Hierbij kan ook gedacht worden aan de vaste voorzetsels en aan de voorzetseluitdrukkingen.

- Bij het *schrijven* het verschil tussen het persoonlijk voornaamwoord en het bezittelijk voornaamwoord uitleggen en de meervoudsvorming aan bod laten komen.

Lezen

- Bij het *lezen* de betreffende leidsters bekend maken met verschillende tekstsoorten.
- Bij het *lezen* de betreffende leidsters leren omgaan met signaalwoorden.
- Bij het *lezen* de betreffende leidsters leesstrategieën aanleren.

5.3 Discussie

In deze paragraaf worden tot slot enkele punten besproken die op basis van de ontwikkelde toetsen, de afname van de toetsen en de toetsresultaten naar voren zijn gekomen in dit onderzoek.

Algemeen

Zoals reeds in de inleiding geschetst, zou het Nederlands van voorschoolleidsters in Amsterdam te wensen overlaten. Is het echter wel zo slecht gesteld met het Nederlands van voorschoolleidsters? Uit dit rapport blijkt dat deze vraag enerzijds bevestigend beantwoord kan worden: de helft van de getoetste Amsterdamse leidsters voldoet niet aan de Amsterdamse taalnorm. Anderzijds valt het mee wanneer gekeken wordt naar de belangrijkste vaardigheid voor de dagelijkse praktijk in de voorschool, namelijk de spreekvaardigheid. 85 procent van alle leidsters behaalt de norm voor de spreektoets. Hoe kunnen we dit gegeven verklaren?

Een eerste verklaring is de aan te wijzen tendens dat de taalvaardigheid Nederlands in het algemeen aan verandering onderhevig is. Neem bijvoorbeeld de eerstejaars hbo- en wo-studenten die slecht presteren en voor wie allerlei toetsen zijn ontwikkeld om hun taalvaardigheid vast te stellen. Een tweede verklaring heeft te maken met de achtergrond van de leidsters die zeer verschillend is. Zo heeft bijvoorbeeld een deel van de leidsters geen Nederlands gehad in de opleiding, daar dit vak was afgeschaft. Tevens kan gedacht worden aan de kwestie over de instroom van allochtone leidsters vanuit ID-banen naar reguliere functies. De overheid achtte het immers van belang om door middel van arbeidsparticipatie de integratie te versnellen, en kinderopvang was een sector waarin deze inzet vrij intensief gepleegd werd met aanvullende opleidingen. Nu blijkt echter dat die opleidingen relatief weinig aandacht aan taal besteedden. Toch is er een kentering te zien in de maatschappij: zo is Nederlands weer ingevoerd als vak binnen de mbo-opleidingen. Bovendien is er hernieuwde aandacht voor het toetsen van de Nederlandse taalvaardigheid binnen het onderwijs in alle lagen. Zo heeft het platform Taalnorm VVE met dit onderzoek de opdracht gegeven om de taalnorm voor Amsterdamse voorschoolleidsters vast te stellen en om hen te laten toetsen op deze norm. In die zin is Amsterdam zich bewust van het belang van aandacht voor taalvaardigheid in de vooropleiding en werkt zij ook aan kwaliteitsverbetering. Hierbij dienen twee opmerkingen geplaatst te worden. Ten eerste is het remediëren van deficiënties en aandacht voor de taalvaardigheid bij de selectie van nieuwe leidsters belangrijker dan de zoektocht naar oorzaken. Ten tweede is een leidster met een goede taalvaardigheid nog niet per se een goede VVE-leidster, waar uiteraard meer vaardigheden een belangrijke rol spelen.

VVE-context

Allereerst willen we opmerken dat bij het ontwikkelen van de toetsen rekening is gehouden met de minimum- en streefniveaus waarop een voorschoolleidster met een diploma PW3 of PW4 zou moeten functioneren. Dit houdt bijvoorbeeld voor de leestoets in dat er zowel teksten op taalniveau B2 (minimumniveau PW3 en PW4, streefniveau PW3) als op taalniveau C1 (streefniveau PW4) waren geselecteerd. Hierbij moet de opmerking worden geplaatst dat alle teksten binnen de context van de VVE waren. Aangenomen mag worden dat een bepaalde mate van voorkennis over een bepaald onderwerp (teksten passend binnen de VVE) een belangrijke rol speelt bij onder andere tekstbegrip, het spreken en het schrijven over een onderwerp, en zo meer. Met het selecteren van teksten binnen de VVE-context werd getracht aan te sluiten bij de voorkennis van de leidsters. In de leestoets moest de leidster vragen beantwoorden over teksten die alle te plaatsen zijn binnen de context van de VVE, zoals over het eetgedrag van peuters, het inenten van kinderen en bekende psychologen in de VVE. In de spreektoets zijn praktijksituaties voorgelegd waarop de leidster een reactie moest geven. Een voorbeeld hiervan is dat een kind in zijn broek heeft geplast en de leidster aan dient te geven hoe zij dit heeft opgelost. Er zijn dus geen onderwerpen buiten het eigen vakgebied van de leidsters gebruikt in de toetsen. Door teksten, opgaven en opdrachten te selecteren en te bedenken die passend zijn voor de VVE, hebben we getracht de leidsters enkel te toetsen op situaties en vaardigheden die van belang zijn voor hun eigen beroepspraktijk. Een leestekst over 'het eetgedrag van peuters' is van een andere strekking dan bijvoorbeeld een leestekst over 'de verzuiling van de Nederlandse samenleving'. Met dit gegeven willen we benadrukken dat de toetsresultaten en de daarbij behorende taalniveaus dus ook geïnterpreteerd dienen te worden binnen de VVE-context. Dit betekent dat het resultaat van een leidster 'C1-niveau op spreken' niet automatisch vertaald kan worden naar 'C1-niveau voor spreken in het algemeen'. Ditzelfde geldt ook in grote mate voor de uitslagen van de leestoets. Om tot een dergelijke conclusie te kunnen komen zouden er spreekopdrachten en leesteksten over verschillende onderwerpen in de toets moeten zitten.

REFERENTIES

- Blokhuis, F, Huisman, J. & Moen, E. (2007). *Leren, Loopbaan en Burgerschap*. 's-Hertogenbosch/Enschede: CINOP en SLO.
- Bohnen, E., Jansen, F., Kuijpers, C., Thijssen, R., Schot, I. & Stockmann, W. (2007). *Raamwerk Nederlands. Nederlands in (v)mbo-opleiding, beroep en maatschappij*. 's-Hertogenbosch: Cinop.
- Colo (2008). *Landelijke Kwalificaties MBO. Pedagogisch Werk*. Zoetermeer: Colo.
- Council of Europe (2001). *Common European Framework of Reference for Europe*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Droge, S., Suijkerbuijk, E. & Kuiken, F. (2009a). *Taalnorm voor Amsterdamse voorschoolleiders. Deelrapport 1*. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam.
- Droge, S., Suijkerbuijk, E. & Kuiken, F. (2009b). *Het taalniveau van Amsterdamse voorschoolleiders. Deelrapport 2*. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam.
- Droge, S., Suijkerbuijk, E. & Kuiken, F. (2010). *Het taalniveau van Amsterdamse voorschool- en kinderopvangleiders. Deelrapport 3*. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam.
- Expertgroep Doorlopende leerlijn Reken- en Taalvaardigheid (2008). *Over de drempels met taal*. Enschede: Expertgroep Doorlopende Leerlijnen Taal en Rekenen.
- Lammersen, G. (2006). *Leidster peuterspeelzaalwerk*. Utrecht: NIZW Beroepsontwikkeling.
- Nederlandse Taalunie (2008). *Gemeenschappelijk Europees Referentiekader voor Moderne Vreemde Talen: Leren, Onderwijzen, Beoordelen*. Den Haag: Nederlandse Taalunie.
- Neuvel, J., Bersee, T., Exter, den H. & Tijssen, M. (2004). *Nederlands in het Middelbaar Beroepsonderwijs*. Nummer 15. 's-Hertogenbosch: Cinop.
- Singer, E. & Kleerekoper, L. (2009). *Pedagogisch kader kindercentra 0-4 jaar*. Maarssen: Elsevier gezondheidszorg.

BIJLAGE 1: OVERZICHT TAALNIVEAUS EN VAARDIGHEDEN (WWW.ERK.NL)

Spreken

<i>Descriptoren</i>	
Niveau A1	Ik kan eenvoudige uitdrukkingen en zinnen gebruiken om mijn woonomgeving en de mensen die ik ken, te beschrijven.
Niveau A2	Ik kan een reeks uitdrukkingen en zinnen gebruiken om in eenvoudige bewoordingen mijn familie en andere mensen, leefomstandigheden, mijn opleiding en mijn huidige of meest recente baan te beschrijven.
Niveau B1	Ik kan uitingen op een simpele manier aan elkaar verbinden, zodat ik ervaringen en gebeurtenissen, mijn dromen, verwachtingen en ambities kan beschrijven. Ik kan in het kort redenen en verklaringen geven voor mijn meningen en plannen. Ik kan een verhaal vertellen of de plot van een boek of film weergeven en mijn reacties beschrijven.
Niveau B2	Ik kan duidelijke, gedetailleerde beschrijvingen presenteren over een breed scala van onderwerpen die betrekking hebben op mijn interessegebied. Ik kan een standpunt over een actueel onderwerp verklaren en de voordelen en nadelen van diverse opties uiteenzetten.
Niveau C1	Ik kan duidelijke, gedetailleerde beschrijvingen geven over complexe onderwerpen en daarbij subthema's integreren, specifieke standpunten ontwikkelen en het geheel afronden met een passende conclusie.
Niveau C2	Ik kan een duidelijke, goedlopende beschrijving of redenering presenteren in een stijl die past bij de context en in een doeltreffende logische structuur, zodat de toehoorder in staat is de belangrijke punten op te merken en te onthouden.

Schrijven

<i>Descriptoren</i>	
Niveau A1	Ik kan een korte, eenvoudige ansichtkaart schrijven, bijvoorbeeld voor het zenden van vakantiegroeten. Ik kan op formulieren persoonlijke details invullen, bijvoorbeeld mijn naam, nationaliteit en adres noteren op een hotelinschrijvingsformulier.
Niveau A2	Ik kan korte, eenvoudige notities en boodschappen opschrijven. Ik kan een zeer eenvoudige persoonlijke brief schrijven, bijvoorbeeld om iemand voor iets te bedanken.
Niveau B1	Ik kan een eenvoudige samenhangende tekst schrijven over onderwerpen die vertrouwd of van persoonlijk belang zijn. Ik kan persoonlijke brieven schrijven waarin ik mijn ervaringen en indrukken beschrijf.
Niveau B2	Ik kan een duidelijke, gedetailleerde tekst schrijven over een breed scala van onderwerpen die betrekking hebben op mijn interesses. Ik kan een opstel of verslag schrijven, informatie doorgeven of redenen aanvoeren ter ondersteuning voor of tegen een specifiek standpunt. Ik kan brieven schrijven waarin ik het persoonlijk belang van gebeurtenissen en ervaringen aangeef.
Niveau C1	Ik kan me in duidelijke, goed gestructureerde tekst uitdrukken en daarbij redelijk uitgebreid standpunten uiteenzetten. Ik kan in een brief, een opstel of een verslag schrijven over complexe onderwerpen en daarbij de voor mij belangrijke punten benadrukken. Ik kan schrijven in een stijl die is aangepast aan de lezer die ik in gedachten heb.
Niveau C2	Ik kan een duidelijke en vloeiend lopende tekst in een gepaste stijl schrijven. Ik kan complexe brieven, verslagen of artikelen schrijven waarin ik een zaak weergeef in een doeltreffende, logische structuur, zodat de lezer de belangrijkste punten kan opmerken en onthouden. Ik kan samenvattingen van en kritieken op professionele of literaire werken schrijven.

Lezen

<i>Descriptoren</i>	
Niveau A1	Ik kan vertrouwde namen, woorden en zeer eenvoudige zinnen begrijpen, bijvoorbeeld in mededelingen, op posters en in catalogi.
Niveau A2	Ik kan zeer korte eenvoudige teksten lezen. Ik kan specifieke voorspelbare informatie vinden in eenvoudige, alledaagse teksten zoals advertenties, folders, menu's en dienstregelingen en ik kan korte, eenvoudige, persoonlijke brieven begrijpen.
Niveau B1	Ik kan teksten begrijpen die hoofdzakelijk bestaan uit hoogfrequente, alledaagse of aan mijn werk gerelateerde taal. Ik kan de beschrijving van gebeurtenissen, gevoelens en wensen in persoonlijke brieven begrijpen.
Niveau B2	Ik kan artikelen en verslagen lezen die betrekking hebben op eigentijdse problemen, waarbij de schrijvers een bepaalde houding of standpunt innemen. Ik kan eigentijds literair proza begrijpen.
Niveau C1	Ik kan lange en complexe feitelijke en literaire teksten begrijpen, en het gebruik van verschillende stijlen waarderen. Ik kan gespecialiseerde artikelen en lange technische instructies begrijpen, zelfs wanneer deze geen betrekking hebben op mijn terrein.
Niveau C2	Ik kan moeiteloos vrijwel alle vormen van de geschreven taal lezen, inclusief abstracte, structureel of linguïstisch complexe teksten zoals handleidingen, specialistische artikelen en literaire werken.

BIJLAGE 2: SPECIFICATIE BEHAALDE DIPLOMA'S

De volgende opleidingen komen overeen met PW3 of PW4:

LKC = PW3

MDGO AW = niveau vergelijkbaar met PW4

MDGO VZ = niveau vergelijkbaar met PW4

AW = niveau vergelijkbaar met PW4

MEAO = niveau vergelijkbaar met PW4

MBO IW = niveau vergelijkbaar met PW4

OVDB = is geen opleiding, maar een landelijke instelling van werkgevers in o.a. de kinderopvang → PW3

Kinderbescherming A = niveau vergelijkbaar met PW4

Verpleging A = hbo = PW4

Cultureel Vormingswerk = PW4

SCW = niveau vergelijkbaar met PW4

SPH = hbo = PW4

KVJV = niveau vergelijkbaar met PW4

KVJV 2 = niveau vergelijkbaar met PW4

KVJV 3/4 = niveau vergelijkbaar met PW4

Kweekschool Kleuterleidster = niveau vergelijkbaar met PW4

BIJLAGE 3: RESULTATEN JUNI 2009

Bijlage 3 geeft een overzicht van de resultaten van de getoetste groep leidsters in juni 2009. Deze resultaten zijn ook terug te vinden in het tweede deelrapport (Droge, Suijkerbuijk & Kuiken 2009b).

Algemene resultaten

In totaal stonden er in juni 2009 445 Amsterdamse voorschoolleidsters op de lijst om getoetst te worden. Van deze 445 leidsters hebben 368 leidsters alle toetsen gemaakt. Over deze 368 leidsters konden uitspraken gedaan worden of zij geslaagd of gezakt waren voor de drie toetsen. Bij de analyse die hiervoor uitgevoerd is, werd gekeken naar het behaalde diploma van een leidster. Van de 368 leidsters hebben 200 leidsters een diploma dat overeenkomt met PW3 en 168 leidsters een diploma dat overeenkomt met PW4 of hoger (zie Tabel 1).

Tabel 1: *Overzicht leidsters en behaalde diploma's*

	Totaal aantal leidsters	Alle toetsen gemaakt	Diploma PW3 behaald	Diploma PW4 (of hoger) behaald
Totaal	445	368 100%	200 54.3%	168 45.7%

Van deze leidsters is bekeken hoeveel de taalnorm² hebben gehaald, passende bij hun opleidingsniveau. Zoals blijkt uit Tabel 2, hebben van de 368 leidsters in totaal 190 leidsters (51.6%) *wel* op alle drie de toetsen de minimum- of streefnorm behaald behorend bij hun diploma. 178 leidsters (48.4%) hebben *niet* de vastgestelde taalnorm behaald op één of meerdere toetsen.

Tabel 2: *Overzicht aantal gezakte en geslaagde leidsters*

	Alle toetsen gemaakt	Taalnorm WEL gehaald	Taalnorm NIET gehaald
Totaal	368 100%	190 51.6%	178 48.4%

Vervolgens is bekeken hoeveel leidsters de taalnorm op PW3- of op PW4-niveau hebben gehaald. Deze resultaten zijn terug te vinden in Tabel 3.

² Met de term 'taalnorm' wordt in alle gevallen gerefereerd aan de minimumnorm behorende bij het behaalde diploma, tenzij anders aangegeven in de tekst.

Tabel 3: *Totaal aantal geslaagde en gezakte leidsters voor PW3 en PW4*

Totaal aantal taalnorm WEL gehaald		Totaal aantal taalnorm NIET gehaald		Totaal
PW3	PW4	PW3	PW4	
93 25.3%	97 26.4%	107 29.1%	71 19.3%	368 100%
190 51.7%*		178 48.4%*		368 100%

* NB: Deze totaalcijfers wijken door afronding lichtelijk af van de totaalcijfers in Tabel 7.

Zoals blijkt uit Tabel 3, geldt voor het totale aantal leidsters dat iets meer leidsters met een diploma PW3 de taalnorm *niet* hebben gehaald (29.1%) dan *wel* hebben gehaald (25.3%). Voor leidsters met een diploma PW4 geldt het omgekeerde: in deze groep hebben iets meer leidsters de taalnorm *wel* gehaald (26.4%) dan *niet* gehaald (19.3%).

Tevens is bekeken hoe deze getallen lagen wanneer gekeken werd naar de groep PW3 en PW4 afzonderlijk. Deze resultaten worden weergegeven in de tabellen 4 en 5. Zoals blijkt uit deze tabellen, geldt voor leidsters met een diploma PW3 dat meer dan de helft de taalnorm *niet* heeft gehaald (53.5%). Voor leidsters met een diploma PW4 geldt dat minder dan de helft de taalnorm *niet* heeft gehaald (42.3%).

Tabel 4: *Totaal aantal geslaagde en gezakte leidsters voor PW3*

Totaal aantal taalnorm WEL gehaald	Totaal aantal taalnorm NIET gehaald	Totaal
93 46.5%	107 53.5%	200 100%

Tabel 5: *Totaal aantal geslaagde en gezakte leidsters voor PW4*

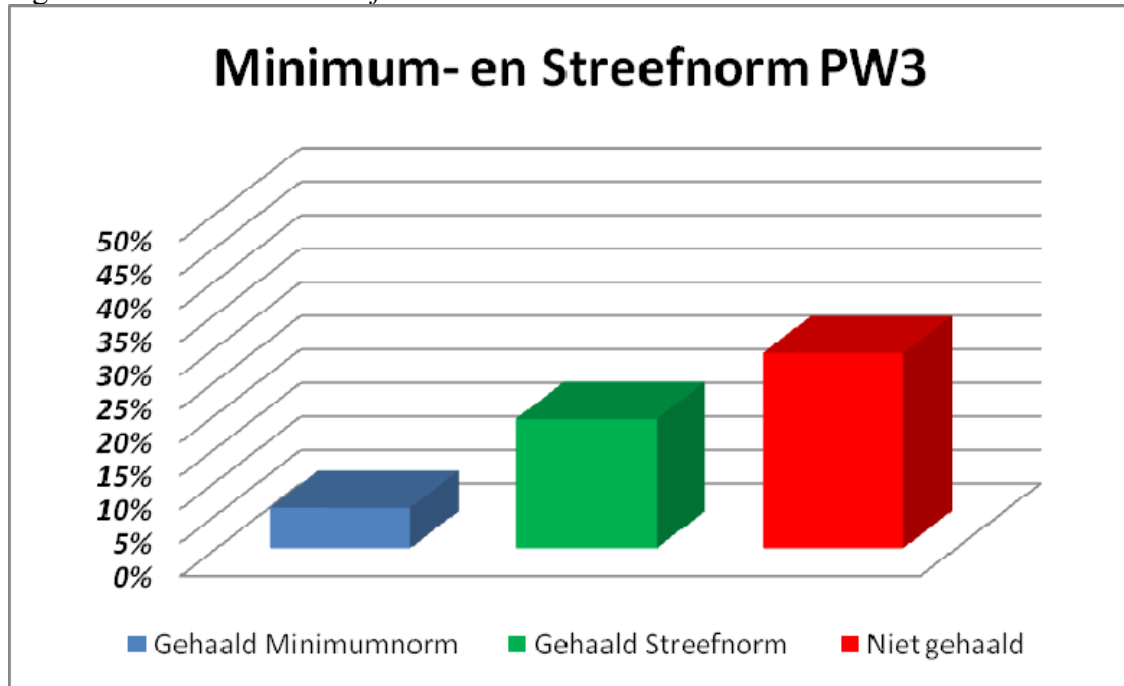
Totaal aantal taalnorm WEL gehaald	Totaal aantal taalnorm NIET gehaald	Totaal
97 57.7%	71 42.3%	168 100%

Vervolgens is bekeken hoeveel van de groep geslaagde leidsters de minimumnorm en hoeveel de streefnorm heeft behaald behorende bij hun opleidingsniveau (PW3 of PW4). Deze resultaten staan in Tabel 6 en in de Figuren 1 en 2. Uit Tabel 6 en de Figuren 1 en 2 blijkt dat van de groep leidsters met een diploma PW3 relatief weinig leidsters de minimumnorm (6%) en meer leidsters de streefnorm (19.3%) hebben gehaald. Het omgekeerde geldt voor de groep leidsters met een diploma PW4. Hiervan heeft 20.1% de minimumnorm gehaald en 6.3% de streefnorm. Dit betekent dat ongeveer 40% van de geslaagde leidsters op taalniveau B2 zit. Dit is immers de streefnorm voor PW3 en de minimumnorm voor PW4.

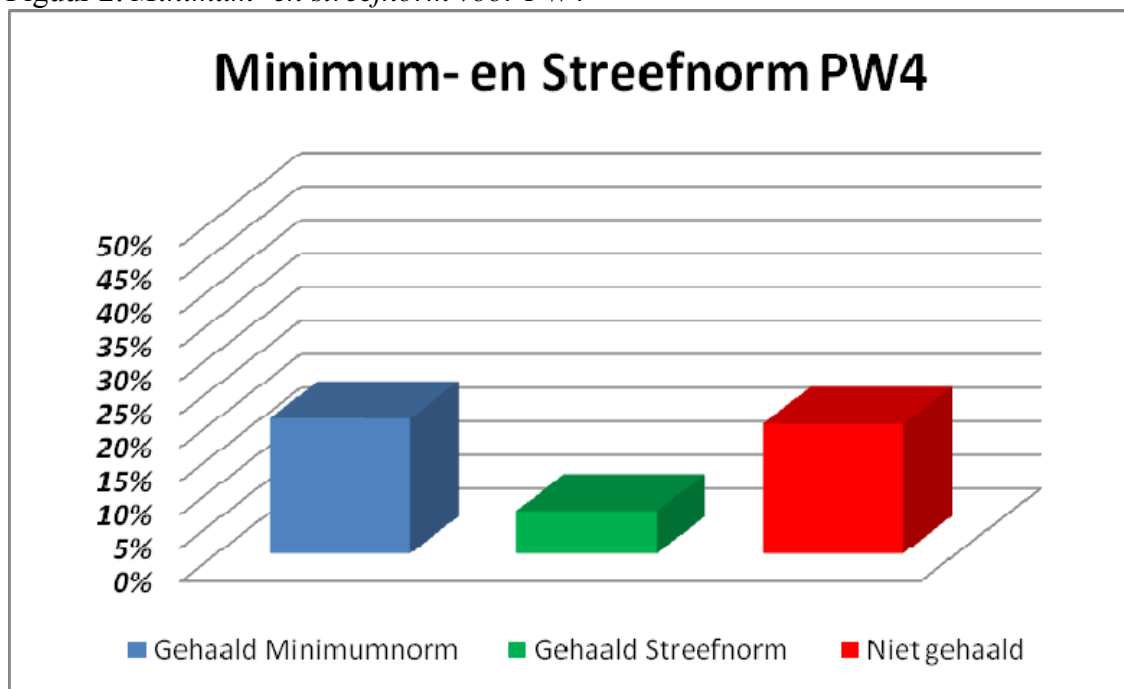
Tabel 6: *Gehaalde minimum- en streefnorm voor PW3 en PW4 samen*

Minimumnorm gehaald		Streefnorm gehaald		Minimumnorm niet gehaald		Totaal
PW3	PW4	PW3	PW4	PW3	PW4	
22 6%	74 20.1%	71 19.3%	23 6.3%	107 29.1%	71 19.3%	368 100%

Figuur 1: *Minimum- en streefnorm voor PW3*

Figuur 2: *Minimum- en streefnorm voor PW4*

Opleidingsspecifieke resultaten

Wanneer de leidsters PW3 en PW4 als twee afzonderlijke groepen werden bekeken, bleken de percentages weinig te verschillen van de hiervoor gerapporteerde percentages, waarin PW3 en PW4 in één groep zijn samengenomen (zie de tabellen 7 en 8). Zoals blijkt uit Tabel 7, geldt voor leidsters met een diploma PW3 dat meer dan de helft *niet* de minimumnorm heeft gehaald voor alle toetsen (53.5%). Van de groep die de minimumnorm *wel* heeft gehaald (46.5%), heeft 35.5% de streefnorm en 11% de minimumnorm gehaald. Uit Tabel 8 blijkt dat meer dan de helft van de leidsters met een diploma PW4 de minimumnorm heeft gehaald voor alle toetsen (57.7%). Van deze groep heeft een overgroot deel de minimumnorm (44%) en een kleiner deel de streefnorm gehaald (13.7%).

Tabel 7: *Behaalde minimum- en streefnorm voor PW3*

Minimumnorm gehaald	Streefnorm gehaald	Minimumnorm niet gehaald	Totaal
22 11%	71 35.5%	107 53.5%	200 100%
46.5%		53.5%	100%

Tabel 8: *Behaalde minimum- en streefnorm voor PW4*

Minimumnorm gehaald	Streefnorm gehaald	Minimumnorm niet gehaald	Totaal
74 44%	23 13.7%	71 42.3%	168 100%
57.7%		42.3%	100%

Vervolgens is bekeken hoeveel geslaagde leidsters met hun scores op de drie toetsen de minimumnorm voor PW3 en de minimumnorm voor PW4 hebben gehaald. Hierbij wordt niet gekeken naar de vooropleiding van de leidsters. Zo kan het bijvoorbeeld voorkomen dat een leidster met een diploma PW3 met haar behaalde score zowel de minimumnorm voor PW3 als de minimumnorm voor PW4 heeft behaald. Omgekeerd kan het ook voorkomen dat een leidster met een diploma PW4 wel de minimumnorm voor PW3 heeft gehaald, maar niet de minimumnorm voor PW4 heeft gehaald. Dit verklaart de overlap in aantallen die geconstateerd wordt tussen PW3 en PW4 in Tabel 9. Uit deze tabel blijkt dat 56% van de 368 leidsters de minimumnorm voor PW3 heeft gehaald en dat 45.7% de minimumnorm voor PW4 heeft gehaald.

Tabel 9: *Behaalde minimumnorm PW3 en PW4 ongeacht opleidingsniveau*

Minimumnorm PW3 gehaald	Minimumnorm PW4 gehaald	Totaal
206 56%	168 45.7%	368

Resultaten per toets

Toetsresultaten

Wanneer gekeken werd naar de groep leidsters die alle toetsen heeft gemaakt (n = 368), dan gelden de volgende resultaten per toets en taalniveau (zie Tabel 10):

Tabel 10: *Overzicht toetsresultaten per vaardigheid en taalniveau (n = 368)*

Taalniveau	Spreken		Schrijven		Lezen	
	N	%	N	%	N	%
A1	0	0.0	22	5.9	2	0.5
A2	10	2.7	57	15.5	57	15.5
B1	41	11.1	79	21.5	89	24.2
B2	139	37.8	155	42.1	187	50.8
C1	178	48.4	36	9.8	32	8.7
C2	0	0.0	19	5.2	1	0.3
Totaal	368	100%	368	100%	368	100%

Minimumnorm

De minimumnorm voor spreken ligt voor een leidsters PW3 op niveau B1 en voor een leidster PW4 op niveau B2. Zoals blijkt uit Tabel 4.10, heeft 97.3% van de 368 leidsters de minimumnorm of hoger voor spreken gehaald (taalniveau B1 of hoger). Voor de schrijftoets geldt de minimumnorm van niveau B1 voor een leidster PW3 en niveau B2 voor een leidster PW4. Van de 368 leidsters heeft 78.6% op de minimumnorm of hoger gepresteerd (taalniveau B1 of hoger). Bij de vaardigheid lezen ligt de minimumnorm op niveau B2 voor zowel PW3 als PW4. In dit geval geldt dat 59.8% van de 368 leidsters het minimumniveau of hoger heeft gehaald voor lezen.

Streefnorm

De streefnorm voor spreken en schrijven ligt zowel voor een leidsters PW3 als voor een leidster PW4 op niveau B2. De streefnorm voor lezen betreft niveau B2 voor een leidster PW3 en niveau C1 voor een leidster PW4. In Tabel 4.10 valt af te lezen dat de leidsters PW3 en PW4 de streefnorm het vaakst behalen voor spreken (86.6%), gevolgd door lezen (59.8%) en het minst vaak voor schrijven (57.1%).

Toetsresultaten alle leidsters

Van de 445 voorschoolleidsters die van tevoren zijn aangemeld door de zeven instellingen, hebben 404 leidsters de spreektoets gemaakt en 383 leidsters de schrijf- en leestoets. Per leidster is vastgesteld op welk taalniveau zij de toets heeft gemaakt (zie Tabel 11). Hierbij dient de opmerking te worden geplaatst dat de resultaten uit Tabel 11 gelden voor de drie toetsen afzonderlijk. Het kan bijvoorbeeld voorkomen dat een leidster wel de spreektoets heeft gemaakt, maar niet de schrijf- en leestoets. In dat geval kan er wel iets gezegd worden over haar spreekvaardigheid, maar niet over haar 'algemene Nederlandse taalvaardigheid'. De analyse van het behaalde taalniveau per toets afzonderlijk leverde voor alle leidsters samen het volgende resultaat op (zie Tabel 11):

Tabel 11: *Overzicht toetsresultaten per vaardigheid en taalniveau (n = 404/383)*

Taalniveau	Spreken		Schrijven		Lezen	
	N	%	N	%	N	%
A1	0	0.0	23	6.0	2	0.5
A2	11	2.7	57	14.9	59	15.4
B1	46	11.4	84	21.9	94	24.5
B2	151	37.4	161	42.0	194	50.7
C1	196	48.5	39	10.2	33	8.6
C2	0	0.0	19	5.0	1	0.3
Totaal	404	100%	383	100%	383	100%

Zoals blijkt uit Tabel 11, hebben verreweg de meeste leidsters op het minimumniveau of hoger voor spreken gepresteerd. Immers, 97.3% van de leidsters heeft een taalniveau van B1 of hoger gehaald. Hierbij moet opgemerkt worden dat een leidster met minimumniveau B1 op spreken nog een redelijk aantal grammaticale fouten maakt en het woordgebruik niet altijd toereikend genoeg is. Voor de schrijftoets geldt dat van de 383 leidsters 79.1% op de minimumnorm of hoger heeft gepresteerd: taalniveau B1 en hoger. Bij de vaardigheid lezen geldt dat 59.6% van de 383 leidsters het minimumniveau of hoger heeft gehaald voor lezen: taalniveau B2 of hoger.

Vervolgens zijn de toetsresultaten per vaardigheid en opleidingsniveau (PW3 of PW4) geanalyseerd. Een overzicht hiervan wordt gegeven in Tabel 12. Ook hiervoor geldt dat de resultaten uit Tabel 12 gelden voor de drie toetsen afzonderlijk.

Tabel 12: *Overzicht toetsresultaten per vaardigheid en opleiding (n = 404/383)*

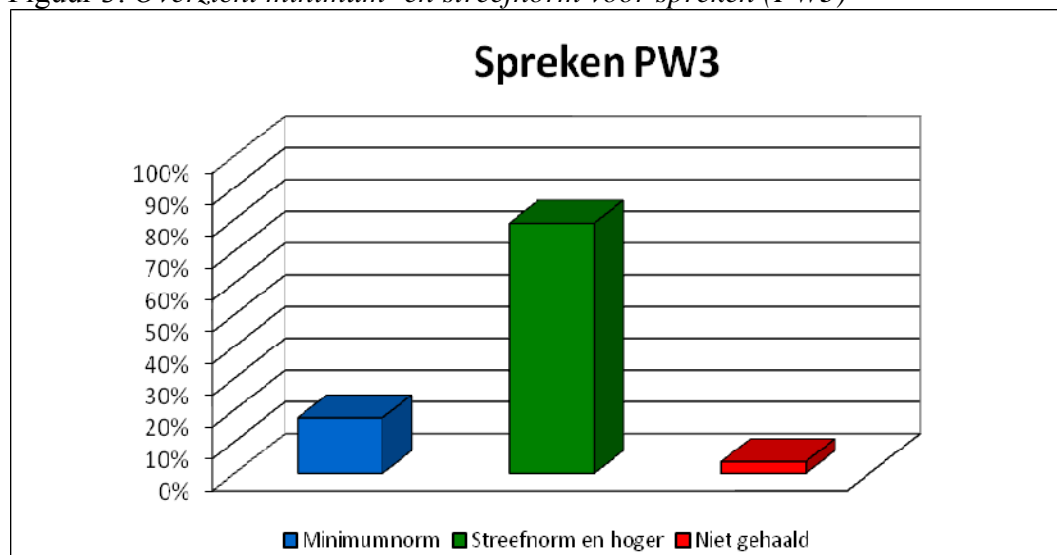
Taalniveau	Spreken				Schrijven				Lezen			
	PW3		PW4		PW3		PW4		PW3		PW4	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
A1	0	0.0	0	0.0	20	9.5	3	1.7	1	0.5	1	0.6
A2	8	3.7	3	1.6	43	20.5	14	8.1	43	20.5	16	9.2
B1	38	17.5	8	4.3	46	21.9	38	22.0	57	27.1	37	21.4
B2	85	39.4	66	35.1	85	40.5	76	43.9	97	46.2	97	56.1
C1	85	39.4	111	59.0	15	7.1	24	13.9	12	5.7	21	12.1
C2	0	0.0	0	0.0	1	0.5	18	10.4	0	0.0	1	0.6
Totaal	216	100	188	100	210	100	173	100	210	100	173	100
Totaal PW3+PW4	404				383				383			

Wanneer de resultaten uit Tabel 12 vergeleken worden met de vastgestelde taalniveau voor PW3 (Tabel 3.1 op pagina 15), dan kunnen we over leidsters met een diploma PW3 het volgende zeggen:

Spreken

- 17.5% van de leiders heeft de minimumnorm gehaald (B1).
- 78.8% heeft de streefnorm gehaald (B2 of hoger).
- 3.7% van de leiders heeft onder de norm gepresteerd (A1 of A2).

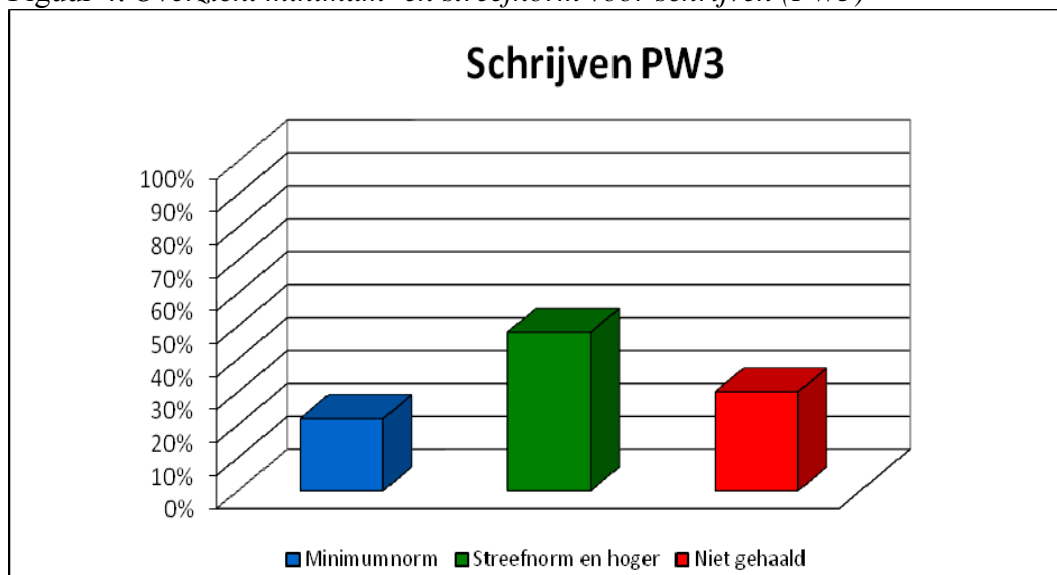
Figuur 3: *Overzicht minimum- en streefnorm voor spreken (PW3)*

Schrijven

- 21.9% van de leiders heeft de minimumnorm (B1) gehaald.
- 48.1% heeft de streefnorm gehaald (B2 of hoger).
- 30% van de leiders heeft onder de norm gepresteerd (A1 of A2).

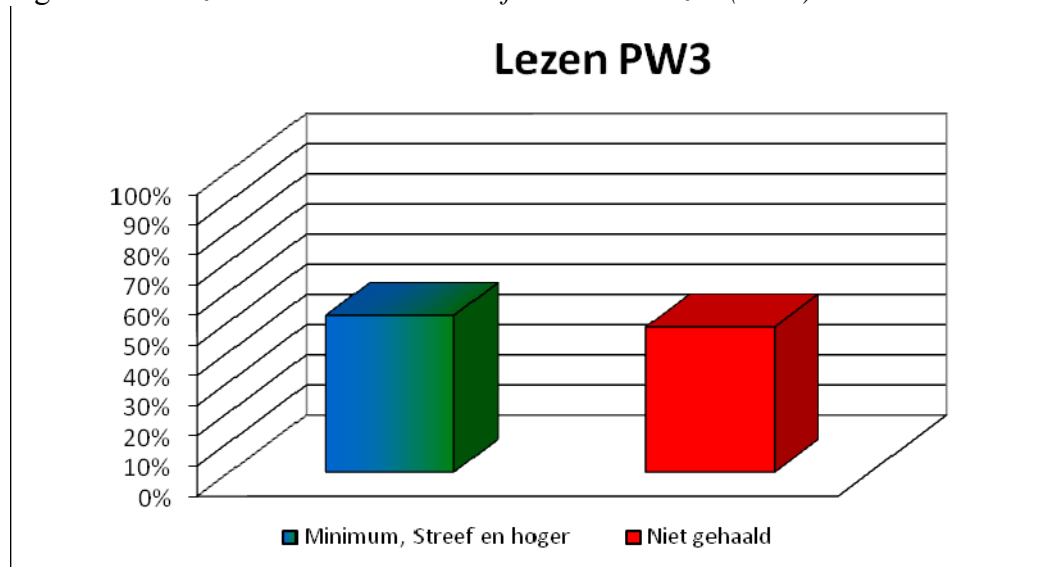
Figuur 4: *Overzicht minimum- en streefnorm voor schrijven (PW3)*

Lezen

- 51.9% van de leiders heeft de minimum- en streefnorm gehaald (B2 of hoger).
- 48.1% van de leiders heeft onder de norm gepresteerd (B1 of lager).

Figuur 5: *Overzicht minimum- en streefnorm voor lezen (PW3)*

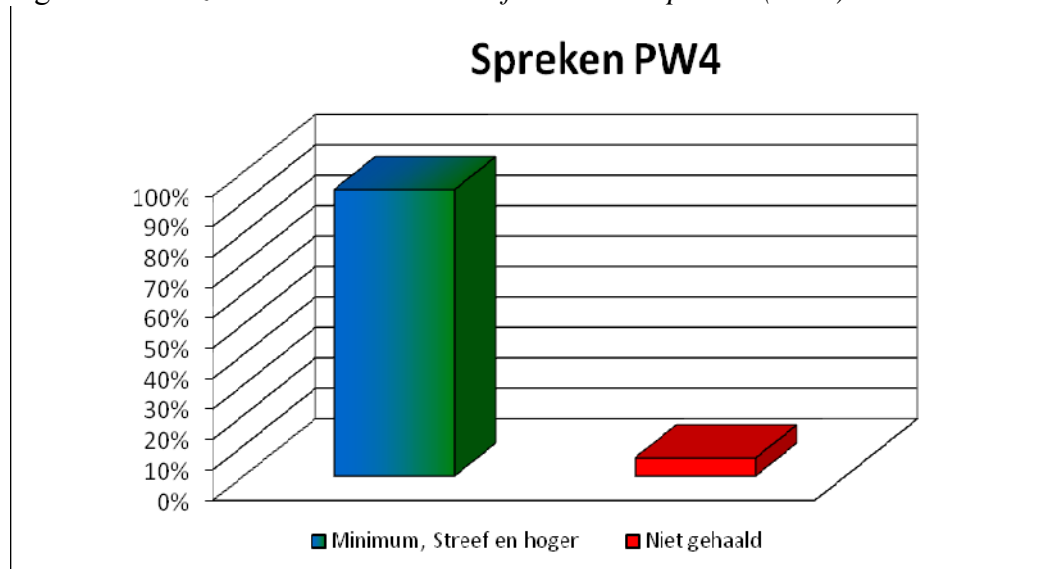

Wanneer de resultaten uit Tabel 12 vergeleken worden met de vastgestelde taalnorm voor PW4 (Tabel 3.2 op pagina 15), dan kunnen we over leiders met een diploma PW4 het volgende zeggen:

Spreken

- 94.1% van de leiders heeft de minimum- en streefnorm gehaald (B2 of hoger).
- 5.9% van de leiders heeft onder de norm gepresteerd (B1 of lager).

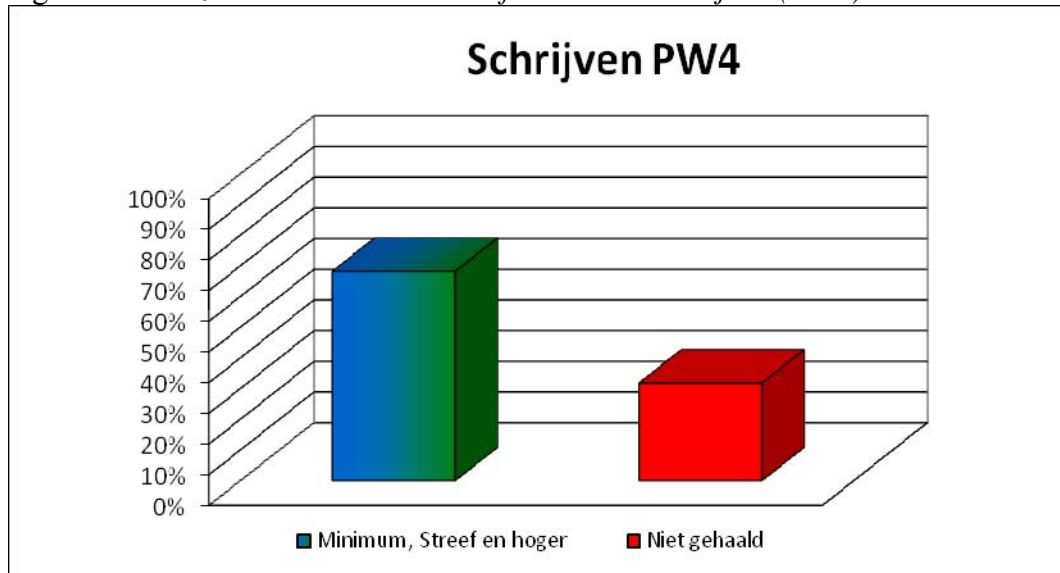
Figuur 6: *Overzicht minimum- en streefnorm voor spreken (PW4)*

Schrijven

- 68.2% van de leiders heeft de minimum- en streefnorm gehaald (B2 of hoger).
- 31.8% heeft onder de norm gepresteerd (B1 of lager).

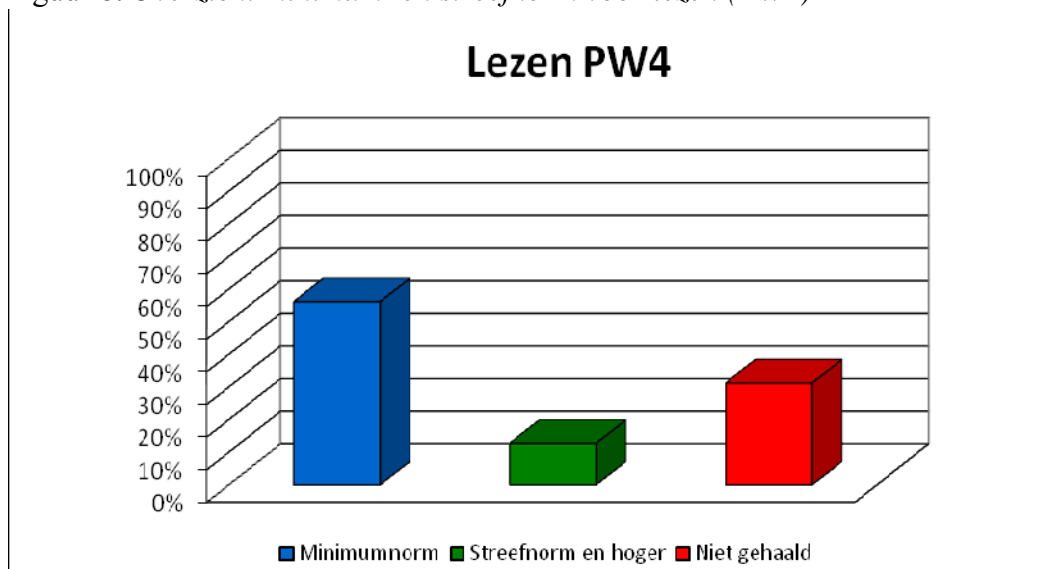
Figuur 7: Overzicht minimum- en streefnorm voor schrijven (PW4)

Lezen

- 56.1% van de leiders heeft de minimumnorm gehaald (B2).
- 12.7% heeft de streefnorm gehaald (C1 of hoger).
- 31.2% van de leiders heeft onder de norm gepresteerd (B1 of lager).

Figuur 8: Overzicht minimum- en streefnorm voor lezen (PW4)

Tevens is van het aantal leidsters dat niet de taalnorm heeft gehaald, bekeken hoeveel en welke toetsen zij niet heeft gehaald. De meeste leidsters hebben op één toets de minimumnorm behorende bij hun vooropleiding niet gehaald (51.1%). Een iets kleiner deel van alle leidsters (41%) heeft op twee toetsen de minimumnorm behorende bij hun vooropleiding niet gehaald. Het aantal leidsters dat op alle drie de toetsen is gezakt, blijkt het minst groot te zijn (7.9%). Zie Tabel 13 voor een overzicht.

Tabel 13: Aantal leidsters PW3 en PW4 dat de toets/toetsen niet heeft gehaald

	Eén toets niet gehaald		Twee toetsen niet gehaald		Drie toetsen niet gehaald	
PW3	58	32.6%	43	24.2%	6	3.4%
PW4	33	18.5%	30	16.8%	8	4.5%
Totaal	91	51.1%	73	41.0%	14	7.9%
Totaal gezakt	178 - 100%					

Vervolgens is per instelling en per getoetste vaardigheid nagegaan hoeveel en welke toetsen de gezakte leidsters met een diploma PW3 en PW4 niet hebben gehaald. Zie Tabel 14 en 15 voor een overzicht van deze resultaten. Uit deze tabellen blijkt dat:

- geen enkele leidster met een diploma PW3 of PW4 gezakt is op *enkel* de vaardigheid spreken;
- de meeste leidsters met een diploma PW3 gezakt zijn voor de vaardigheid lezen (44.9%);
- de meeste leidsters met een diploma PW4 gezakt zijn voor de vaardigheden schrijven en lezen (40.8%);
- meer leidsters met een diploma PW4 gezakt zijn voor schrijven (25.4%) dan leidsters met een diploma PW3 (9.3%);
- meer leidsters met een diploma PW3 gezakt zijn voor lezen (44.9%) dan leidsters met een diploma PW4 (21.1%);
- het percentage leidsters dat is gezakt op alle drie de vaardigheden het grootst is bij de leidsters met een diploma PW4: 11.3% van de leidsters met een diploma PW4 is gezakt op alle drie de vaardigheden tegenover 5.6% van de leidsters met een diploma PW3.

Tabel 14: Aantal leidsters PW3 dat de toets/toetsen niet heeft gehaald

Instelling	Spreken		Schrijven		Lezen		Spreken & Schrijven		Spreken & Lezen		Schrijven & Lezen		Spreken & Schrijven & Lezen	
A	0	0%	3	30%	15	31.3%	2	100%	0	0%	12	29.3%	3	50.0%
B	0	0%	0	0%	5	10.4%	0	0%	0	0%	2	4.9%	1	16.7%
C	0	0%	0	0%	3	6.3%	0	0%	0	0%	1	2.4%	0	0%
D	0	0%	1	10%	5	10.4%	0	0%	0	0%	7	17.1%	0	0%
E	0	0%	1	10%	1	2.1%	0	0%	0	0%	1	2.4%	1	16.7%
F	0	0%	1	10%	7	14.6%	0	0%	0	0%	4	9.8%	0	0%
G	0	0%	4	40%	12	25.0%	0	0%	0	0%	14	34.1%	1	16.7%
Totaal	0	0%	10	100%	48	100%	2	100%	0	0%	41	100%	6	100%
		0%		9.3%		44.9%		1.9%		0%		38.3%		5.6%
Totaal gezakt	107 – 100%													

Tabel 15: Aantal leidsters PW4 dat de toets/toetsen niet heeft gehaald

Instelling	Spreken		Schrijven		Lezen		Spreken & Schrijven		Spreken & Lezen		Schrijven & Lezen		Spreken & Schrijven & Lezen	
A	0	0%	8	44.4%	3	20.0%	1	100%	0	0%	12	41.4%	1	12.5%
B	0	0%	1	5.6%	3	20.0%	0	0%	0	0%	2	6.9%	2	25.0%
C	0	0%	0	0%	1	6.7%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
D	0	0%	2	11.1%	1	6.7%	0	0%	0	0%	2	6.9%	1	12.5%
E	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	3	10.3%	0	0%
F	0	0%	1	5.6%	2	13.3%	0	0%	0	0%	3	10.3%	1	12.5%
G	0	0%	6	33.3%	5	33.3%	0	0%	0	0%	7	24.1%	3	37.5%
Totaal	0	0%	18	100%	15	100%	1	100%	0	0%	29	100%	8	100%
		0%		25.4%		21.1%		1.4%		0%		40.8%		11.3%
Totaal gezakt	71 – 100%													

Resultaten per instelling

In totaal hebben zeven Amsterdamse instellingen hun voorschoolleiders laten toetsen. De instellingen worden anoniem weergegeven in dit rapport met de hoofdletters A tot en met G.

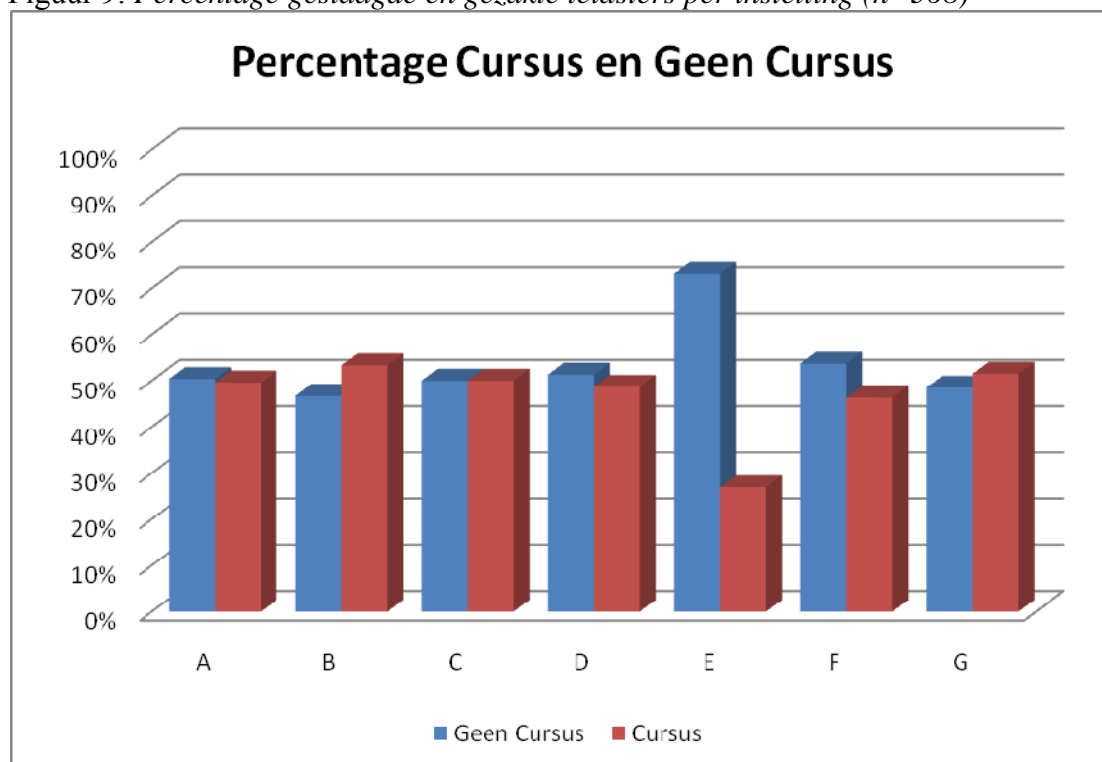
Taalnorm wel of niet gehaald

In Tabel 16 wordt een overzicht gegeven van het aantal van tevoren opgegeven leiders door de zeven instellingen, van het aantal leiders dat uiteindelijk alle toetsen heeft gemaakt en van de eindresultaten van deze leiders. Figuur 9 geeft het aantal geslaagde en gezakte leiders per instelling weer. Over het algemeen lagen de resultaten niet ver uit elkaar per instelling: ongeveer de helft van de leiders had op één of meerdere toetsen niet de minimumnorm behaald. Eén stelling vormde hierop een uitzondering in betrekkelijk gunstige zin (instelling E): bij deze instelling had ruim een kwart van de leiders op één of meerdere toetsen *niet* de minimumnorm behaald.

Tabel 16: *Aantal geslaagde en gezakte leiders per instelling*

Instelling	Totaal aantal leiders	Alle toetsen gemaakt	Taalnorm niet gehaald	Taalnorm gehaald
A	149	121 100%	60 49.6%	61 50.4%
B	33	30 100%	16 53.3%	14 46.7%
C	11	10 100%	5 50%	5 50%
D	44	39 100%	19 48.7%	20 51.3%
E	27	26 100%	7 26.9%	19 73.1%
F	59	41 100%	19 46.3%	22 53.7%
G	122	101 100%	52 51.5%	49 48.5%
Totaal	445	368 100%	178 48.4%	190 51.6%

Figuur 9: Percentage geslaagde en gezakte leidsters per instelling (n=368)

Aantal leidsters dat de drie toetsen heeft gemaakt

Tabel 17 geeft een overzicht van het aantal leidsters per instelling dat de toetsen spreken, schrijven en lezen heeft gemaakt. Per instelling is vervolgens bekeken hoe de leidsters de drie afzonderlijke toetsen hebben gemaakt.

Tabel 17: Aantal leidsters per instelling voor spreken, schrijven en lezen

Instelling	Totaal aantal leidsters	Spreken	Schrijven	Lezen
A	149 100%	127 85.2%	125 83.9%	125 83.9%
B	33 100%	31 94%	32 97%	32 97%
C	11 100%	10 91%	11 100%	11 100%
D	44 100%	40 91%	39 88.6%	39 88.6%
E	27 100%	27 100%	26 96.3%	26 96.3%
F	59 100%	58 98.3%	41 69.5%	41 69.5%
G	122 100%	111 91%	109 89.3%	109 89.3%
Totaal	445 100%	404 90.7%	383 86.1%	383 86.1%

Zoals Tabel 17 laat zien, liggen bij instelling F de aantallen leidsters die de spreektoets en schriftelijke toetsen hebben gemaakt, verder uit elkaar dan bij de overige instellingen (58 respectievelijk 41 leidsters, terwijl bij de andere instellingen dit verschil hooguit twee leidsters is). Dit verschil in aantal heeft waarschijnlijk te

maken met het feit dat deze leidsters een cursusmiddag hadden die op dezelfde dag viel als de afname van de schriftelijke toetsen.

Aantal leidsters met een diploma PW3 en PW4

Tevens is per instelling gekeken naar het aantal leidsters dat een diploma PW3 en/of een diploma PW4 heeft behaald. Deze resultaten worden weergegeven in Tabel 18. Over het algemeen was de verdeling ‘PW3 respectievelijk PW4 behaald’ half om half. De instellingen C en E vormden hierop een uitzondering: bij instelling C heeft percentueel een overgroot deel van de leidsters een diploma PW3 behaald (80%), instelling E heeft percentueel de meeste leidsters met een diploma PW4 (61.5%). Dit zou een verklaring kunnen zijn voor het behaalde resultaat uit Tabel 16 (73.1% van de leidsters heeft de taalnorm gehaald).

Tabel 18: *Aantal leidsters per instelling met een diploma PW3 of PW4*

Instelling	Totaal aantal leidsters	Alle toetsen gemaakt	Diploma PW3 behaald	Diploma PW4 behaald
A	149	121 100%	66 54.5%	55 45.5%
B	33	30 100%	17 56.7%	13 43.3%
C	11	10 100%	8 80%	2 20%
D	44	39 100%	22 56.4%	17 43.6%
E	27	26 100%	10 38.5%	16 61.5%
F	59	41 100%	22 53.7%	19 46.3%
G	122	101 100%	55 54.5%	46 45.5%
Totaal	445	368 100%	200 54.3%	168 45.7%

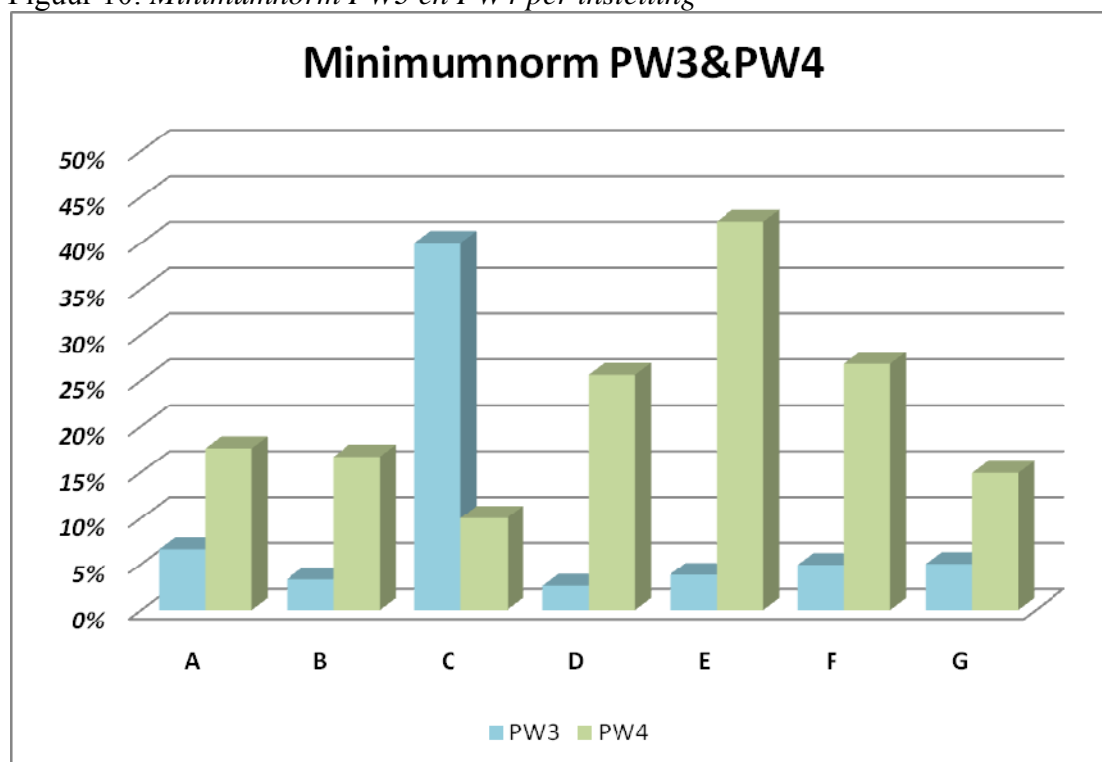
Aantal leidsters op de minimum- en streefnorm naar opleidingsniveau

Op basis van deze resultaten is vervolgens bekeken hoeveel leidsters met een diploma PW3 op de minimum- en hoeveel leidsters op de streefnorm voor PW3 hebben gepresteerd. Dit is ook gedaan voor de leidsters met een diploma PW4. In Tabel 19 en Figuren 10 en 11 volgt een overzicht per instelling van deze resultaten. Zoals blijkt uit Tabel 19 en de Figuren 10 en 11, hebben de leidsters van instelling C het hoogst gescoord op de minimumnorm voor PW3 (40%). De leidsters van instelling B hebben het hoogst gescoord op de streefnorm voor PW3 (23.3%). Voor de minimumnorm PW4 geldt dat de leidsters van instelling E hierop het hoogst hebben gescoord (42.3%). De leidsters van instelling G hebben het hoogst gescoord op de streefnorm voor PW4 (9.9%). Over instelling C kan gezegd worden dat geen enkele leidster van deze instelling de streefnorm heeft gehaald. Ook de leidsters met een diploma PW4 van instelling F hebben niet de streefnorm gehaald.

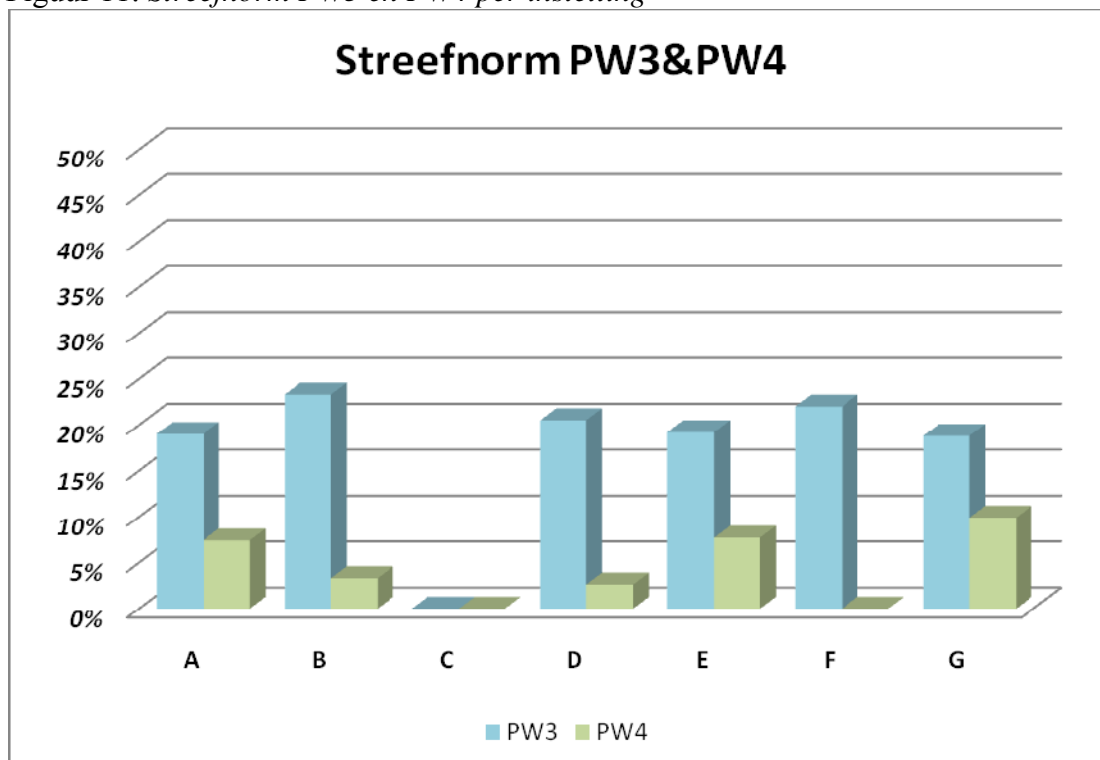
Tabel 19: Aantal leidsters per instelling op de minimum- en streefnorm (PW3/PW4)

Instelling	Totaal aantal leidsters	Alle toetsen gemaakt	Minimumnorm gehaald		Streefnorm gehaald	
			PW3	PW4	PW3	PW4
A	149	121 100%	8 6.6%	21 17.6%	23 19.0%	9 7.4%
B	33	30 100%	1 3.3%	5 16.7%	7 23.3%	1 3.3%
C	11	10 100%	4 40.0%	1 10.0%	0 0.0%	0 0.0%
D	44	39 100%	1 2.6%	10 25.6%	8 20.5%	1 2.6%
E	27	26 100%	1 3.8%	11 42.3%	5 19.2%	2 7.7%
F	59	41 100%	2 4.9%	11 26.8%	9 22.0%	0 0.0%
G	122	101 100%	5 5.0%	15 14.9%	19 18.8%	10 9.9%
Totaal	445	368 100%	22 6.0%	74 20.1%	71 19.3%	23 6.3%

Figuur 10: Minimumnorm PW3 en PW4 per instelling

Figuur 11: Streefnorm PW3 en PW4 per instelling

Aantal leidsters op de minimumnorm voor PW3 en PW4 ongeacht opleidingsniveau
 Vervolgens is bekeken hoeveel leidsters met hun scores op de drie toetsen de minimumnorm voor PW3 en PW4 hebben gehaald. Hierbij wordt *niet* gekeken naar de vooropleiding van de leidsters. Over het algemeen kan gesteld worden dat de verdeling ‘minimumnorm PW3 en minimumnorm PW4’ redelijk gelijk opgaat per instelling (zie Tabel 20). Hierbij dient opgemerkt te worden dat het aantal leidsters dat de minimumnorm voor PW3 heeft behaald bij alle instellingen hoger ligt dan het aantal leidsters dat de minimumnorm voor PW4 heeft behaald. Echter, instelling C vormt hierop een uitzondering. Bij instelling C gaat procentueel gezien de verdeling tussen ‘minimumnorm PW3 en minimumnorm PW4’ niet gelijk op, respectievelijk: 50% minimumnorm PW3 tegenover 20% minimumnorm PW4.
 Zoals blijkt uit Tabel 20, heeft meer dan de helft van de 368 leidsters de drie toetsen op de minimumnorm PW3 gemaakt (56%). Iets minder dan de helft (45.7%) heeft de minimumnorm PW4 gehaald.

Tabel 20: Aantal leidsters per instelling met de minimumnorm PW3 of PW4

Instelling	Totaal aantal leidsters	Alle toetsen gemaakt	Minimumnorm PW3	Minimumnorm PW4
A	149	121	69 (57%)	53 (43.8%)
B	33	30	15 (50%)	13 (43.3%)
C	11	10	5 (50%)	2 (20%)
D	44	39	21 (53.8%)	19 (48.7%)
E	27	26	19 (76%)	18 (72%)
F	59	41	22 (53.7%)	19 (46.3%)
G	122	101	55 (54.5%)	44 (43.6%)
Totaal	445	368	206 (56%)	168 (45.7%)

BIJLAGE 4: RESULTATEN NOVEMBER 2009

Bijlage 4 geeft een overzicht van de resultaten van de getoetste groep leidsters in november 2009. Deze resultaten zijn ook terug te vinden in het derde deelrapport (Droge, Suijkerbuijk & Kuiken 2010a).

Algemene resultaten

In totaal stonden er in november 2009 372 Amsterdamse leidsters op de lijst om getoetst te worden. Van deze 372 leidsters hebben 287 leidsters alle toetsen gemaakt. Over deze 287 leidsters konden uitspraken gedaan worden of zij wel of niet aan de minimumnorm hadden voldaan. Bij de analyse die hiervoor uitgevoerd is, werd gekeken naar het behaalde diploma van een leidster. Van de 287 leidsters hebben 162 leidsters een diploma dat overeenkomt met PW3 en 125 leidsters een diploma dat overeenkomt met PW4 of hoger (zie Tabel 21).

Tabel 21: *Overzicht leidsters en behaalde diploma's*

	Alle toetsen gemaakt	Diploma PW3 behaald	Diploma PW4 (of hoger) behaald
Totaal	287 100%	162 56.4%	125 43.6%

Van deze leidsters is bekeken hoeveel de taalnorm³ hebben gehaald, passende bij hun opleidingsniveau. Zoals blijkt uit Tabel 22, hebben van de 287 leidsters in totaal 116 leidsters (40.4%) *wel* op alle drie de toetsen de minimum- of streefnorm behaald behorend bij hun diploma. 171 leidsters (59.6%) hebben *niet* de vastgestelde taalnorm behaald op één of meerdere toetsen.

Tabel 22: *Overzicht aantal leidsters taalnorm wel/niet gehaald*

	Alle toetsen gemaakt	Taalnorm WEL gehaald	Taalnorm NIET gehaald
Totaal	287 100%	116 40.4%	171 59.6%

Algemene resultaten leidsters PW3 en leidsters PW4

Vervolgens is bekeken hoeveel leidsters de taalnorm op PW3- of op PW4-niveau hebben gehaald. Deze resultaten zijn terug te vinden in Tabel 23. Zoals blijkt uit deze tabel, geldt voor het totale aantal leidsters dat twee keer zoveel leidsters met een diploma PW3 de taalnorm *niet* hebben gehaald (38.7%) dan *wel* hebben gehaald (17.8%). Voor leidsters met een diploma PW4 verschillen deze aantallen weinig van elkaar: in deze groep hebben iets meer leidsters de taalnorm *wel* (22.6%) dan *niet* gehaald (20.9%).

³ Met de term 'taalnorm' wordt in alle gevallen gerefereerd aan de minimumnorm behorende bij het behaalde diploma, tenzij anders aangegeven in de tekst.

Tabel 23: Totaal aantal geslaagde en gezakte leidsters voor PW3 en PW4

Totaal aantal taalnorm WEL gehaald		Totaal aantal taalnorm NIET gehaald		Totaal
PW3	PW4	PW3	PW4	
51 17.8%	65 22.6%	111 38.7%	60 20.9%	287 100%
116 40.4%		171 59.6%		287 100%

Tevens is bekeken hoe deze getallen lagen wanneer gekeken werd naar de groep PW3 en de groep PW4 afzonderlijk. Deze resultaten worden weergegeven in de tabellen 24 en 25. Zoals blijkt uit deze tabellen, geldt voor leidsters met een diploma PW3 dat meer dan de helft de taalnorm *niet* heeft gehaald (68.5%). Voor leidsters met een diploma PW4 geldt dat minder dan de helft de taalnorm *niet* heeft gehaald (48%).

Tabel 24: Totaal aantal leidsters taalnorm wel/niet gehaald voor PW3

Taalnorm WEL gehaald	Taalnorm NIET gehaald	Totaal PW3
51 31.5%	111 68.5%	162 100%

Tabel 25: Totaal aantal leidsters taalnorm wel/niet gehaald voor PW4

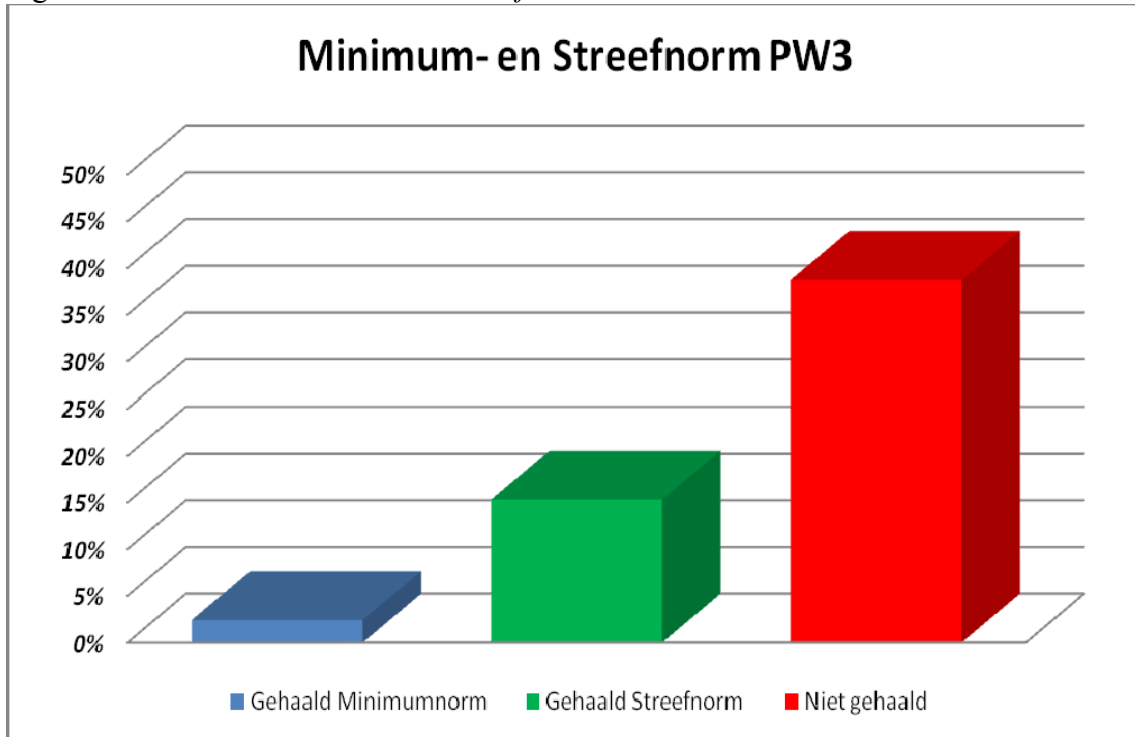
Taalnorm WEL gehaald	Taalnorm NIET gehaald	Totaal PW4
65 52%	60 48%	125 100%

Vervolgens is bekeken hoeveel van de groep geslaagde leidsters de minimumnorm en hoeveel de streefnorm heeft behaald behorende bij hun opleiding (PW3 of PW4). Deze resultaten staan in Tabel 26 en in de Figuren 12 en 13. Uit Tabel 26 en de beide figuren blijkt dat van de groep leidsters met een diploma PW3 relatief weinig leidsters de minimumnorm (2.4%) en meer leidsters de streefnorm (15.3%) hebben gehaald. Het omgekeerde geldt voor de groep leidsters met een diploma PW4. Hiervan heeft 18.8% de minimumnorm gehaald en 3.8% de streefnorm. Dit betekent dat ongeveer 34.1% van de geslaagde leidsters op taalniveau B2 zit. Dit is immers de streefnorm voor PW3 en de minimumnorm voor PW4.

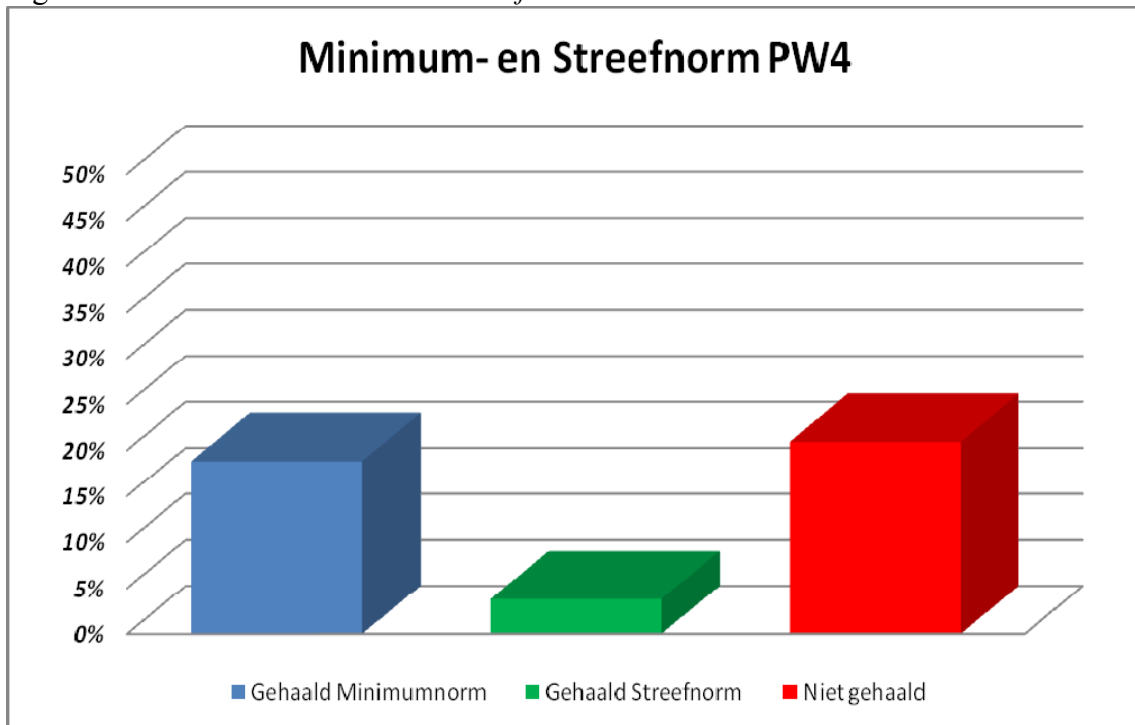
Tabel 26: Gehaalde minimum- en streefnorm voor PW3 en PW4 samen

Minimumnorm WEL gehaald		Streefnorm WEL gehaald		Minimumnorm NIET gehaald		Totaal
PW3	PW4	PW3	PW4	PW3	PW4	
7 2.4%	54 18.8%	44 15.3%	11 3.8%	111 38.7%	60 20.9%	287 100%

Figuur 12: *Gehaalde minimum- en streefnorm voor PW3*

Figuur 13: *Gehaalde minimum- en streefnorm voor PW4*

Algemene resultaten leidsters VVE en leidsters KO

Van de 287 leidsters zijn er 113 leidsters werkzaam in de VVE (39.4%) en 174 leidsters werkzaam in de KO (60.6%). Voor deze leidsters is bekeken hoeveel daarvan een diploma PW3 en hoeveel een diploma PW4 hebben. Deze gegevens worden weergegeven in Tabel 27. Van de totale groep leidsters hebben de leidsters werkzaam in de VVE iets meer een diploma PW3 behaald dan een diploma PW4 (22.7% versus 16.7%). Ditzelfde geldt voor de leidsters werkzaam in de KO (33.8% PW3 versus 26.8% PW4).

Tabel 27: *Overzicht leidsters en behaalde diploma's in de VVE en KO*

VVE		KO		Totaal
PW3	PW4	PW3	PW4	
65 (22.7%)	48 (16.7%)	97 (33.8%)	77 (26.8%)	287 (100%)
113 (39.4%)		174 (60.6%)		287 (100%)

Vervolgens is gekeken hoeveel van de 113 leidsters werkzaam in de VVE aan de norm hebben voldaan passende bij hun opleiding. Dit is ook voor de 174 leidsters werkzaam in de KO gedaan. Deze gegevens worden weergegeven in Tabellen 28 en 29. Van de 113 VVE-leidsters hebben 41 leidsters (36.3%) de minimum taalnorm gehaald. 72 leidsters (63.7%) hebben de taalnorm *niet* gehaald. Van de 174 KO-leidsters hebben 75 leidsters (43.1%) de taalnorm gehaald. 99 leidsters (56.9%) hebben de taalnorm *niet* gehaald.

Tabel 28: *Totaal aantal geslaagde en gezakte leidsters voor PW3 en PW4 in de VVE*

Totaal aantal taalnorm WEL gehaald		Totaal aantal taalnorm NIET gehaald		Totaal VVE
PW3	PW4	PW3	PW4	
17 15.1%	24 21.2%	48 42.5%	24 21.2%	113 100%
41 36.3%		72 63.7%		113 100%

Tabel 29: *Totaal aantal geslaagde en gezakte leidsters voor PW3 en PW4 in de KO*

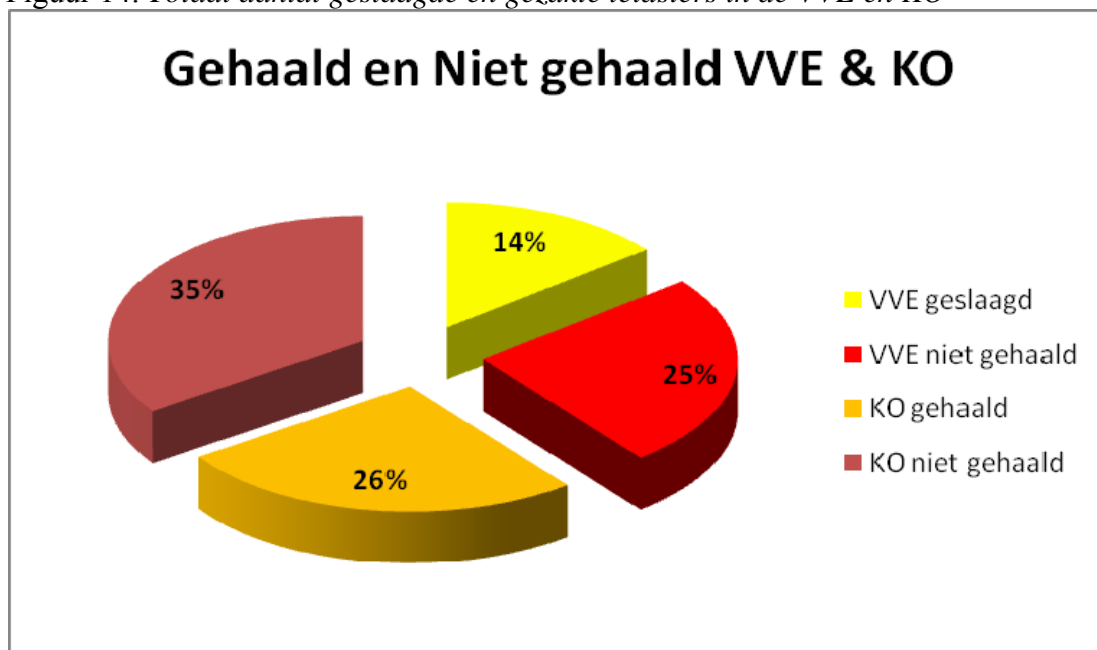
Totaal aantal taalnorm WEL gehaald		Totaal aantal taalnorm NIET gehaald		Totaal KO
PW3	PW4	PW3	PW4	
34 19.5%	41 23.6%	63 36.2%	36 20.7%	174 100%
75 43.1%		99 56.9%		174 100%

Wanneer al deze gegevens worden samengenomen, is in Tabel 30 en in Figuur 14 het overzicht te vinden van het aantal leidsters werkzaam in de VVE en KO dat wel/niet aan de norm heeft voldaan. Van de totale groep leidsters die de taalnorm *wel* heeft gehaald (n = 116), is de groep werkzaam in de KO procentueel groter dan de groep werkzaam in de VVE (26.1% versus 14.3%). Echter, van de totale groep leidsters die de norm *niet* heeft gehaald (n = 171), is de groep werkzaam in de KO procentueel ook groter dan de groep werkzaam in de VVE (34.5% versus 25.1%).

Tabel 30: Totaal aantal geslaagde en gezakte leidsters in de VVE en KO

Totaal aantal leidsters taalnorm WEL gehaald		Totaal aantal leidsters taalnorm NIET gehaald		Totaal
VVE	KO	VVE	KO	
41 14.3%	75 26.1%	72 25.1%	99 34.5%	287 100%
116 40.4%		171 59.6%		287 100%

Figuur 14: Totaal aantal geslaagde en gezakte leidsters in de VVE en KO

Opleidingsspecifieke resultaten

Wanneer de leidsters PW3 en PW4 als twee afzonderlijke groepen werden bekeken, bleken de percentages weinig te verschillen van de hiervoor gerapporteerde percentages, waarin PW3 en PW4 in één groep zijn samengenomen (zie de tabellen 31 en 32). Zoals blijkt uit Tabel 31, geldt voor leidsters met een diploma PW3 dat meer dan de helft de minimumnorm *niet* heeft gehaald (68.5%). Van de groep PW3 die de norm *wel* heeft gehaald (31.5%), heeft 27.2% de streefnorm en 4.3% de minimumnorm gehaald.

Uit Tabel 32 blijkt dat bijna de helft van de leidsters met een diploma PW4 de minimumnorm *niet* heeft gehaald (48%). Van de groep PW4 die de norm *wel* heeft gehaald (52%), heeft een overgroot deel de minimumnorm (43.2%) en een klein deel de streefnorm gehaald (8.8%).

Tabel 31: Behaalde minimum- en streefnorm voor PW3

Minimumnorm gehaald	Streefnorm gehaald	Minimumnorm niet gehaald	Totaal
7 4.3%	44 27.2%	111 68.5%	162 100%
51 31.5%		111 68.5%	162 100%

Tabel 32: *Behaalde minimum- en streefnorm voor PW4*

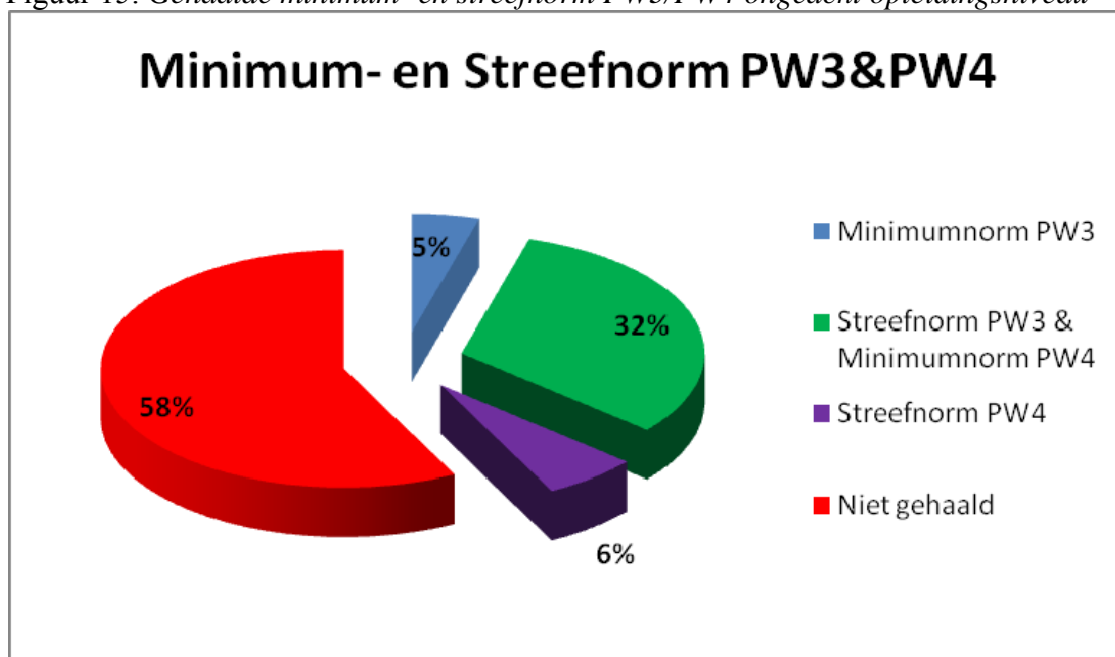
Minimumnorm gehaald	Streefnorm gehaald	Minimumnorm niet gehaald	Totaal
54 43.2%	11 8.8%	60 48%	125 100%
65 52%		60 48%	125 100%

Vervolgens is bekeken hoeveel geslaagde leidsters met hun scores op de drie toetsen de minimumnorm voor PW3 en de minimumnorm voor PW4 hebben gehaald. Hierbij is niet gekeken naar de vooropleiding van de leidsters. Zo kan het bijvoorbeeld voorkomen dat een leidster met een diploma PW3 met haar behaalde score zowel de minimumnorm voor PW3 als de minimumnorm voor PW4 heeft behaald. Omgekeerd kan het ook voorkomen dat een leidster met een diploma PW4 wel de minimumnorm voor PW3 heeft gehaald, maar niet de minimumnorm voor PW4 heeft gehaald. Dit verklaart de overlap in aantallen die geconstateerd wordt tussen PW3 en PW4 in Tabel 33. Uit deze tabel blijkt dat 4.5% van de 287 leidsters de minimumnorm voor PW3 heeft gehaald en dat 31.7% de minimumnorm voor PW4 heeft gehaald. Aangezien de minimumnorm voor PW4 en de streefnorm voor PW3 samenvallen, geldt eveneens dat 31.7% de streefnorm voor PW3 heeft behaald. De streefnorm voor PW4 is door 6.3% van de 287 leidsters gehaald. Figuur 15 geeft een overzicht van de afgeronde percentages uit Tabel 33.

Tabel 33: *Gehaalde minimum- en streefnorm PW3/PW4 ongeacht opleidingsniveau*

Niveau	Minimumnorm PW3	Streefnorm PW3 & Minimumnorm PW4	Streefnorm PW4	Niet gehaald	Totaal
Leidsters PW3	7 4.3%	37 22.8%	7 4.3%	111 68.5%	162 100%
Leidsters PW4	6 4.8%	54 43.2%	11 8.8%	54 43.2%	125 100%
Totaal	13 4.5%	91 31.7%	18 6.3%	165 57.5%	287 100%

Figuur 15: *Gehaalde minimum- en streefnorm PW3/PW4 ongeacht opleidingsniveau*

Resultaten per getoetste vaardigheid

Toetsresultaten

Wanneer gekeken werd naar de groep leidsters die alle toetsen heeft gemaakt (n = 287), dan gelden de volgende resultaten per toets en taalniveau (zie Tabel 34):

Tabel 34: *Overzicht toetsresultaten per vaardigheid en taalniveau (n = 287)*

Taalniveau	Spreken		Schrijven		Lezen	
	N	%	N	%	N	%
A1	0	0.0	12	4.2	5	1.7
A2	8	2.8	63	21.9	74	25.8
B1	37	12.9	45	15.7	78	27.2
B2	88	30.7	126	43.9	112	39.0
C1	154	53.7	30	10.5	15	5.2
C2	0	0.0	11	3.8	3	1.1
Totaal	287	100%	287	100%	287	100%

Minimumnorm

De minimumnorm voor spreken ligt voor een leidster PW3 op niveau B1 en voor een leidster PW4 op niveau B2. Zoals blijkt uit Tabel 34, heeft 15.7% van de 287 leidsters de minimumnorm of hoger voor spreken gehaald (taalniveau B1 of hoger). Wanneer de taalniveau voor spreken op taalniveau B2 wordt gelegd, is dit aantal 84.3%. Voor de schrijftoets geldt de minimumnorm van niveau B1 voor een leidster PW3 en niveau B2 voor een leidster PW4. Van de 287 leidsters heeft 73.9% op de minimumnorm of hoger gepresteerd (taalniveau B1 of hoger). Bij de vaardigheid lezen ligt de minimumnorm op niveau B2 voor zowel PW3 als PW4. In dit geval geldt dat 45.3% van de 287 leidsters het minimumniveau of hoger heeft gehaald voor lezen.

Streefnorm

De streefnorm voor spreken en schrijven ligt zowel voor een leidster PW3 als voor een leidster PW4 op niveau B2. De streefnorm voor lezen betreft niveau B2 voor een leidster PW3 en niveau C1 voor een leidster PW4. In Tabel 34 valt af te lezen dat de leidsters PW3 én PW4 de streefnorm het vaakst behalen voor spreken (84.3%), gevolgd door schrijven (58.2%) en het minst vaak voor lezen (45.3%).

Toetsresultaten alle leidsters

Van de 372 voorschoolleidsters die van tevoren zijn aangemeld door de verschillende instellingen, hebben 319 leidsters de spreektoets gemaakt en 310 leidsters de schrijf- en leestoets. Per leidster is vastgesteld op welk taalniveau zij de toets heeft gemaakt (zie Tabel 35). Hierbij dient de opmerking te worden geplaatst dat de resultaten uit Tabel 21 gelden voor de drie toetsen afzonderlijk. Het kan bijvoorbeeld voorkomen dat een leidster wel de spreektoets heeft gemaakt, maar niet de schrijf- en leestoets. In dat geval kan er wel iets gezegd worden over haar spreekvaardigheid, maar niet over haar 'algemene Nederlandse taalvaardigheid'. De analyse van het behaalde taalniveau per toets afzonderlijk leverde voor alle leidsters het volgende resultaat op (zie Tabel 35):

Tabel 35: *Overzicht toetsresultaten per vaardigheid en taalniveau (n = 319/310)*

Taalniveau	Spreken		Schrijven		Lezen	
	N	%	N	%	N	%
A1	0	0.0	12	3.9	5	1.6
A2	8	2.5	64	20.7	79	25.5
B1	38	11.9	49	15.8	84	27.1
B2	113	35.4	139	44.8	120	38.7
C1	160	50.2	33	10.6	19	6.1
C2	0	0.0	13	4.2	3	1.0
Totaal	319	100%	310	100%	310	100%

Zoals blijkt uit Tabel 35, hebben verreweg de meeste leidsters op het minimumniveau of hoger voor spreken gepresteerd. Immers, 97.5% van de leidsters heeft een taalniveau van B1 of hoger gehaald. Hierbij moet opgemerkt worden dat een leidster met minimumniveau B1 op spreken nog een redelijk aantal grammaticale fouten maakt en het woordgebruik niet altijd toereikend genoeg is. Om deze reden heeft de opdrachtgever besloten de minimumnorm voor spreken op taalniveau B2 te leggen. In dat geval heeft 85.6% van de leidsters de minimumnorm van taalniveau B2 of hoger gehaald. Voor de schrijftoets geldt dat van de 310 leidsters 75.4% op de minimumnorm of hoger heeft gepresteerd: taalniveau B1 en hoger. Bij de vaardigheid lezen geldt dat 45.8% van de 310 leidsters het minimumniveau of hoger heeft gehaald voor lezen: taalniveau B2 of hoger.

Vervolgens zijn de toetsresultaten per vaardigheid en opleidingsniveau (PW3 of PW4) geanalyseerd. Een overzicht hiervan wordt gegeven in Tabel 36. Ook hiervoor geldt dat deze resultaten gelden voor de drie toetsen afzonderlijk.

Tabel 36: *Overzicht toetsresultaten per vaardigheid en opleiding (n = 319/310)*

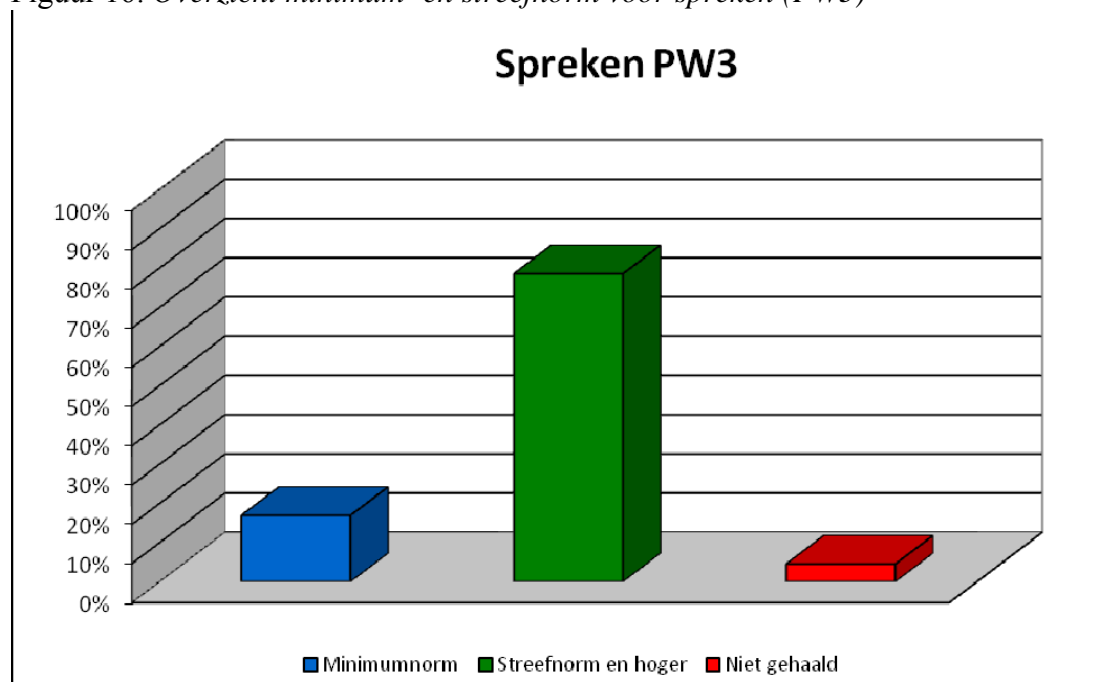
Taalniveau	Spreken				Schrijven				Lezen			
	PW3		PW4		PW3		PW4		PW3		PW4	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
A1	0	0.0	0	0.0	12	7.0	0	0.0	4	2.3	1	0.7
A2	8	4.5	0	0.0	46	26.7	18	13.0	56	32.6	23	16.7
B1	30	16.9	8	5.6	33	19.2	16	11.6	50	29.1	34	24.6
B2	63	35.6	50	35.2	64	37.2	75	54.3	53	30.8	67	48.6
C1	76	42.9	84	59.2	13	7.6	20	14.5	7	4.1	12	8.7
C2	0	0.0	0	0.0	4	2.3	9	6.5	2	1.2	1	0.7
Totaal	177	100	142	100	172	100	138	100	172	100	138	100
Totaal PW3+PW4	319				310				310			

Wanneer de resultaten uit Tabel 36 vergeleken worden met de vastgestelde taalnorm voor PW3 (Tabel 3.1 op pagina 15), dan kunnen we over leidsters met een diploma PW3 het volgende zeggen:

Spreken

- 16.9% van de leidsters heeft de minimumnorm gehaald (B1).
- 78.5% heeft de streefnorm gehaald (B2 of hoger).
- 4.5% van de leidsters heeft onder de norm gepresteerd (A1 of A2).

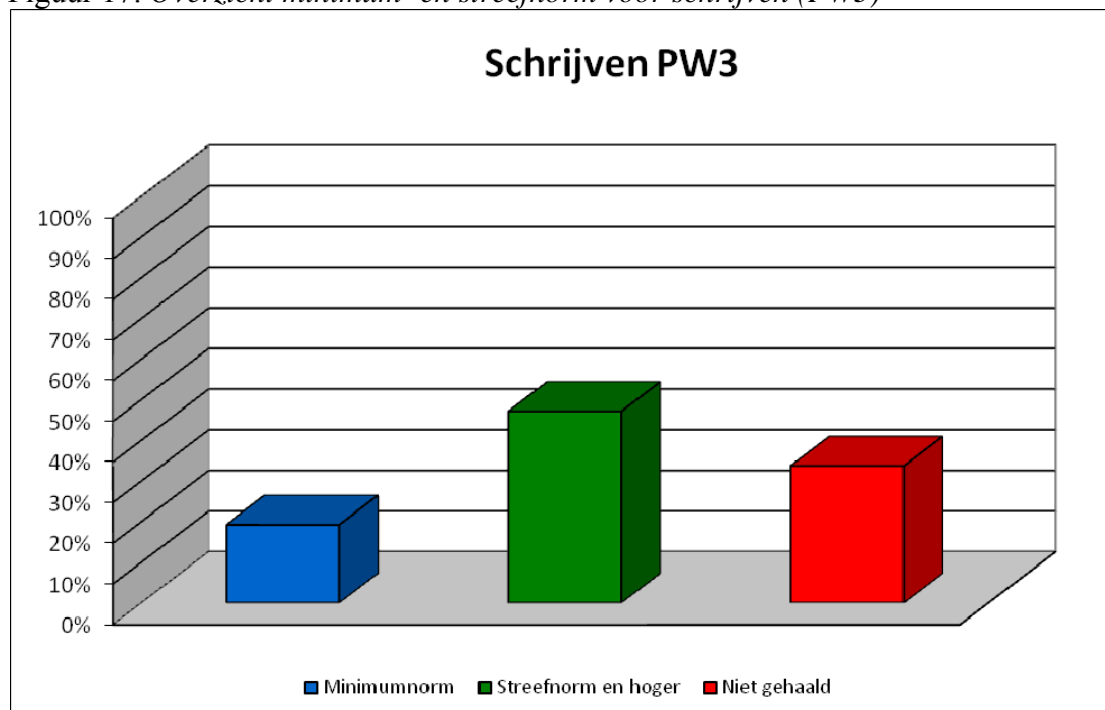
Figuur 16: *Overzicht minimum- en streefnorm voor spreken (PW3)*

Schrijven

- 19.2% van de leiders heeft de minimumnorm (B1) gehaald.
- 47.1% heeft de streefnorm gehaald (B2 of hoger).
- 33.7% van de leiders heeft onder de norm gepresteerd (A1 of A2).

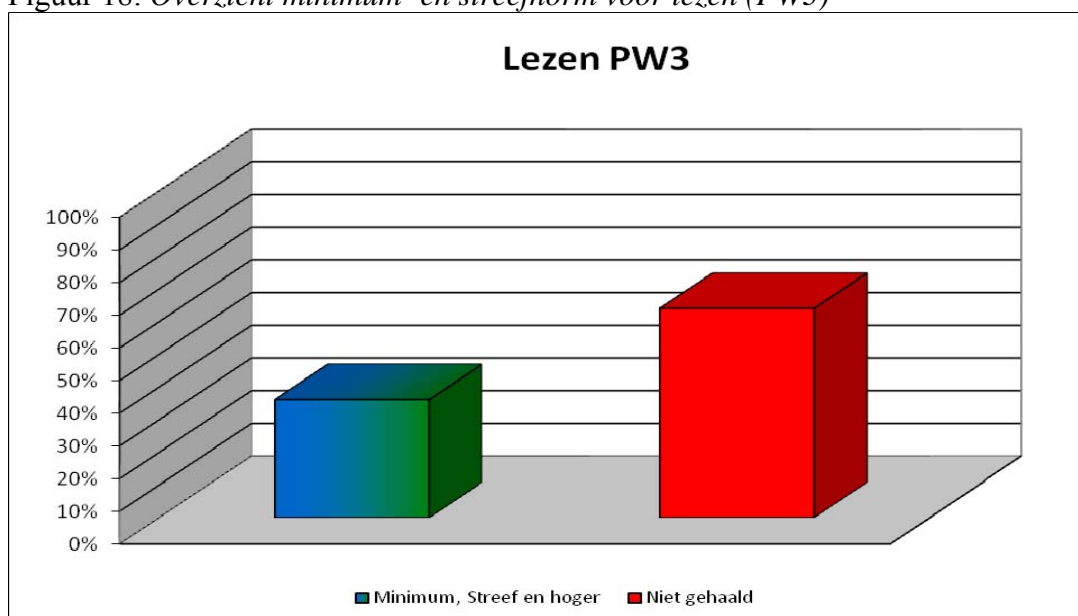
Figuur 17: *Overzicht minimum- en streefnorm voor schrijven (PW3)*

Lezen

- 36% van de leiders heeft de minimum- en streefnorm gehaald (B2 of hoger).
- 64% van de leiders heeft onder de norm gepresteerd (B1 of lager).

Figuur 18: *Overzicht minimum- en streefnorm voor lezen (PW3)*

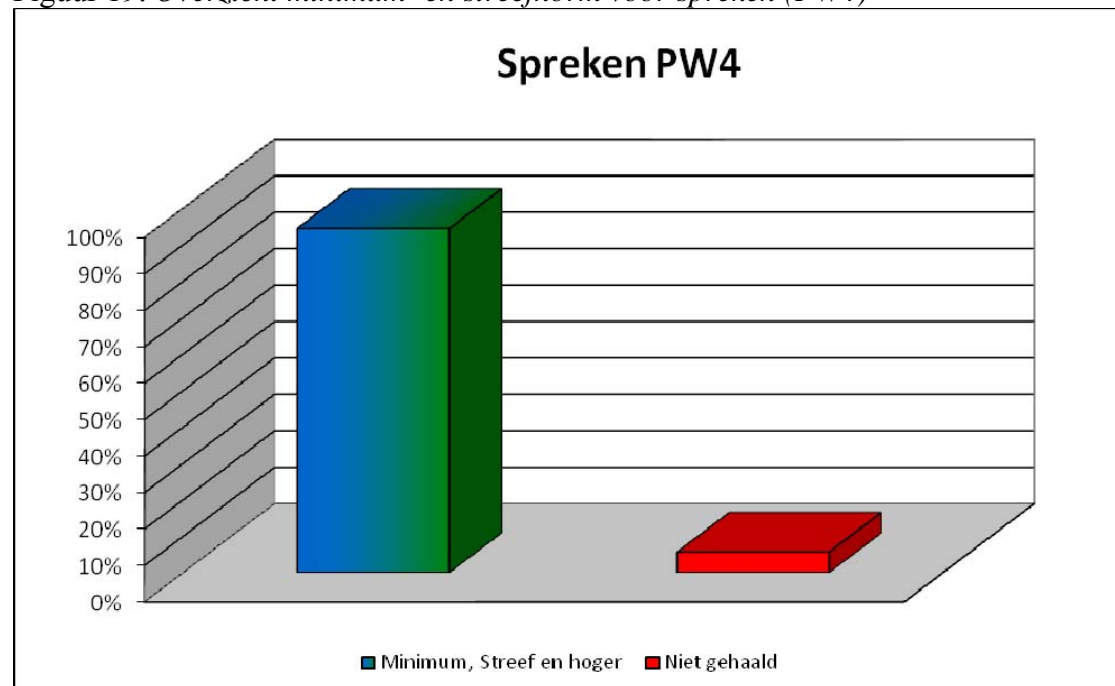

Wanneer de resultaten uit Tabel 36 vergeleken worden met de vastgestelde taalnorm voor PW4 (Tabel 3.2 op pagina 15), dan kunnen we over leiders met een diploma PW4 het volgende zeggen:

Spreken

- 94.4% van de leiders heeft de minimum- en streefnorm gehaald (B2 of hoger).
- 5.6% van de leiders heeft onder de norm gepresteerd (B1 of lager).

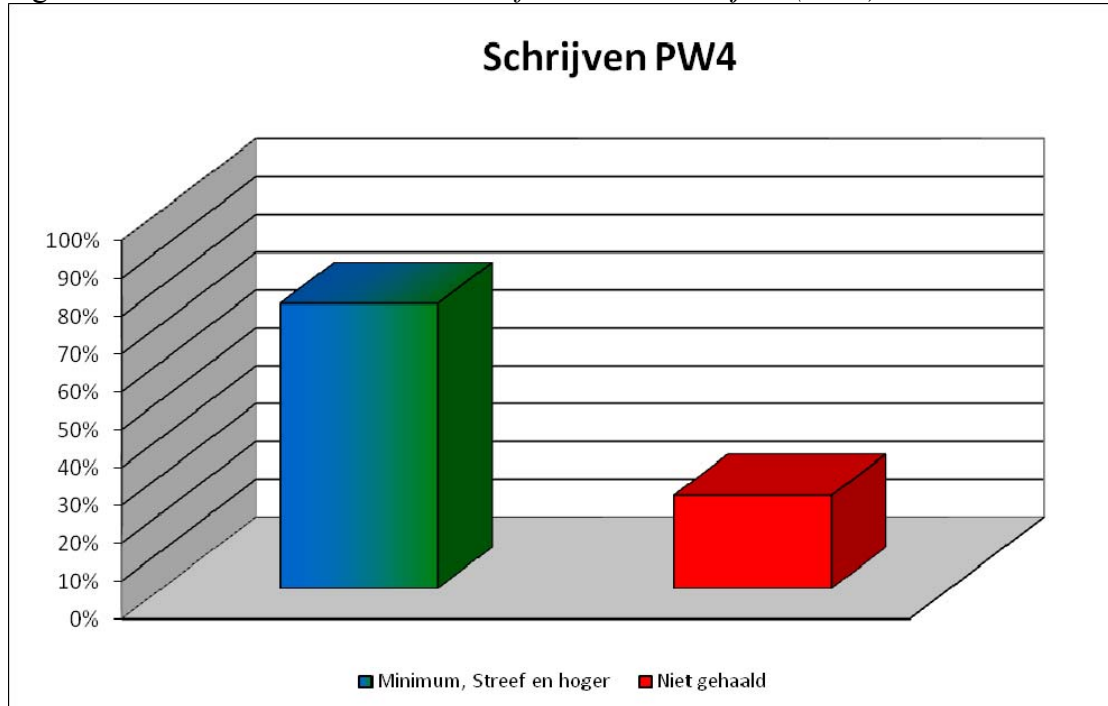
Figuur 19: *Overzicht minimum- en streefnorm voor spreken (PW4)*

Schrijven

- 75.3% van de leiders heeft de minimum- en streefnorm gehaald (B2 of hoger).
- 24.6% heeft onder de norm gepresteerd (B1 of lager).

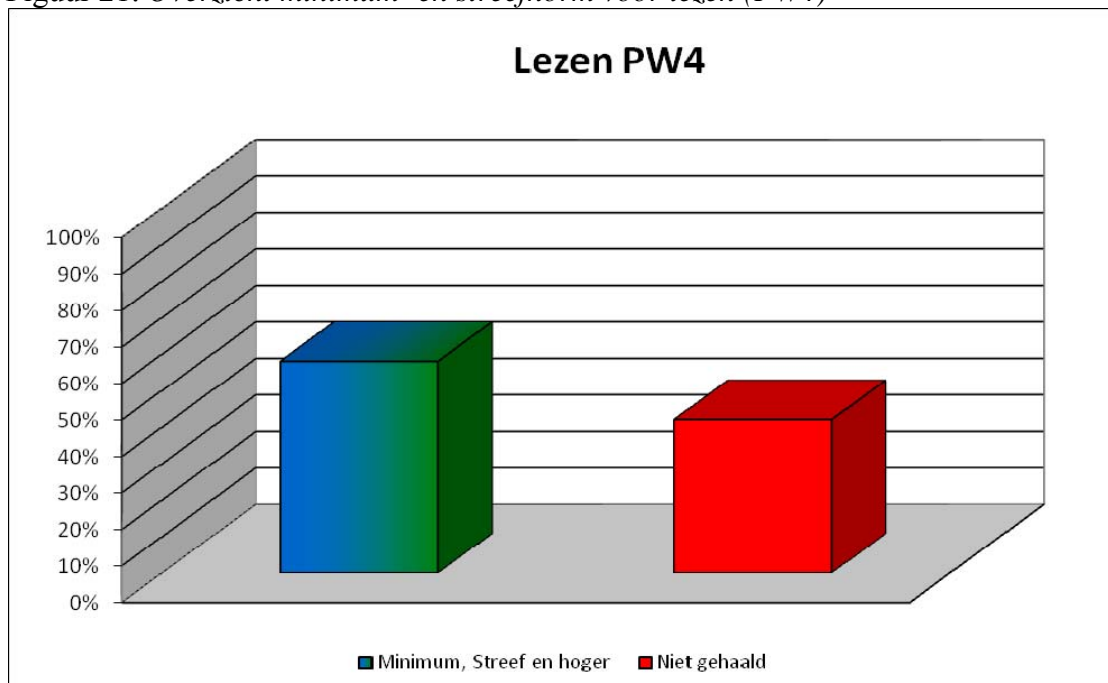
Figuur 20: *Overzicht minimum- en streefnorm voor schrijven (PW4)*

Lezen

- 48.6% van de leiders heeft de minimumnorm gehaald (B2).
- 9.4% heeft de streefnorm gehaald (C1 of hoger).
- 42% van de leiders heeft onder de norm gepresteerd (B1 of lager).

Figuur 21: *Overzicht minimum- en streefnorm voor lezen (PW4)*

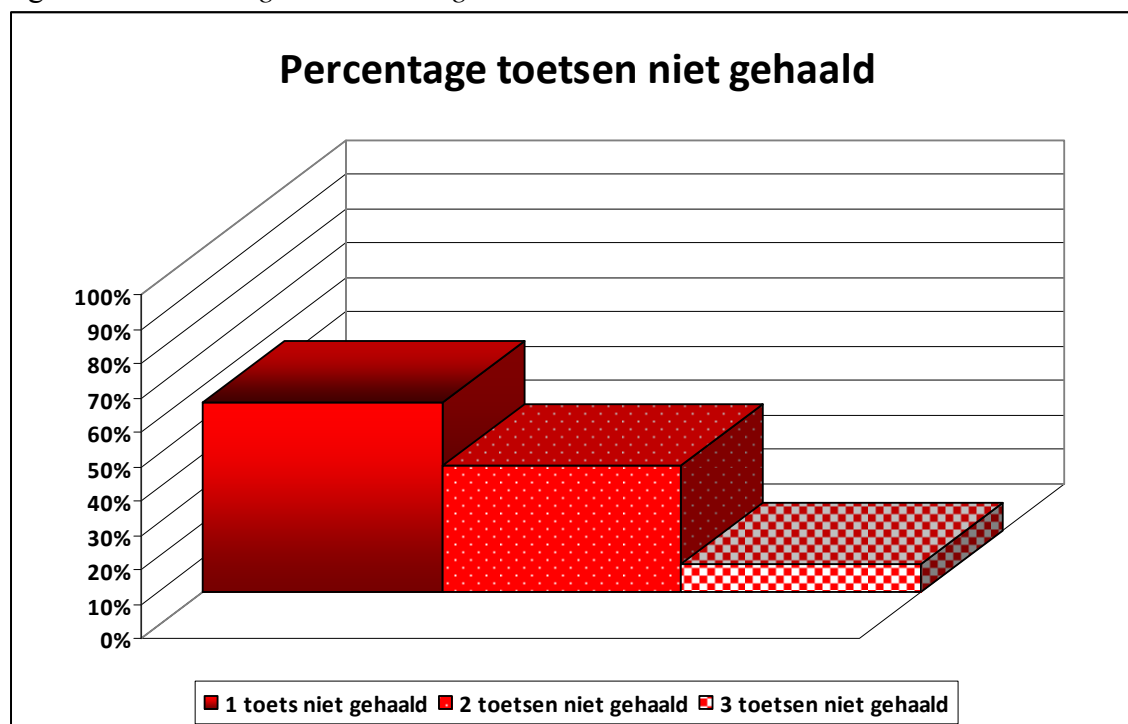

Tevens is van het aantal leidsters dat *niet* de taalnorm heeft gehaald, bekeken hoeveel en welke toetsen zij niet heeft gehaald. Zie Tabel 37 en Figuur 22 voor een overzicht. De meeste leidsters hebben op één toets de minimumnorm behorende bij hun vooropleiding niet gehaald (55.0%). Een iets kleiner deel van alle leidsters (36.8%) heeft op twee toetsen de minimumnorm behorende bij hun vooropleiding niet gehaald. Het aantal leidsters dat op alle drie de toetsen is gezakt, blijkt het minst groot te zijn (8.2%).

Tabel 37: Aantal leidsters PW3 en PW4 dat de toets/toetsen niet heeft gehaald

	Eén toets niet gehaald		Twee toetsen niet gehaald		Drie toetsen niet gehaald		Totaal niet gehaald	
PW3	58	33.9%	45	26.3%	8	4.7%	111	64.9%
PW4	36	21.1%	18	10.5%	6	3.5%	60	35.1%
Totaal	94	55.0%	63	36.8%	14	8.2%	171	100%
Totaal niet gehaald	171 – 100%							

Figuur 22: Percentage toetsen niet gehaald

Vervolgens is per instelling en per getoetste vaardigheid nagegaan hoeveel en welke toetsen de gezakte leidsters met een diploma PW3 en PW4 niet hebben gehaald. Zie Tabel 38 en 39 voor een overzicht van deze resultaten. Uit deze tabellen blijkt dat:

- geen enkele leidster met een diploma PW3 of PW4 gezakt is op *enkel* de vaardigheid spreken;
- een vergelijkbaar percentage leidsters met ofwel een diploma PW3 ofwel een diploma PW4 gezakt is voor de vaardigheid lezen (PW3: 47.7% en PW4: 46.7%);
- meer leidsters met een diploma PW4 gezakt zijn voor schrijven (13.3%) dan leidsters met een diploma PW3 (4.5%);
- de meeste leidsters met een diploma PW3 gezakt zijn voor de vaardigheden schrijven en lezen: 40.5 tegenover 28.3% van de leidsters met een diploma PW4;
- één leidster met een diploma PW4 gezakt is op de vaardigheden spreken en schrijven (1.7%);
- het percentage leidsters dat gezakt is op alle drie de vaardigheden het grootst is bij de leidsters met een diploma PW4: 10% tegenover 7.2% van de leidsters met een diploma PW3.

Tabel 38: Aantal leidsters PW3 dat de toets/toetsen niet heeft gehaald

Instelling	Spoken		Schrijven		Lezen		Spoken & Schrijven		Spoken & Lezen		Schrijven & Lezen		Spoken & Schrijven & Lezen	
A	0	0%	1	20.0%	8	15.1%	0	0%	0	0%	8	17.8%	3	37.5%
B	0	0%	0	0%	2	3.8%	0	0%	0	0%	3	6.7%	1	12.5%
C	0	0%	0	0%	1	1.9%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
D	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	1	2.2%	0	0%
E	0	0%	2	40.0%	24	45.3%	0	0%	0	0%	18	40.0%	3	37.5%
F	0	0%	0	0%	3	5.7%	0	0%	0	0%	3	6.7%	0	0%
G	0	0%	1	20.0%	3	5.7%	0	0%	0	0%	4	8.9%	1	12.5%
H	0	0%	0	0%	4	7.5%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
I	0	0%	0	0%	2	3.8%	0	0%	0	0%	1	2.2%	0	0%
J	0	0%	0	0%	2	3.8%	0	0%	0	0%	3	6.7%	0	0%
K	0	0%	0	0%	2	3.8%	0	0%	0	0%	2	4.4%	0	0%
L	0	0%	0	0%	2	3.8%	0	0%	0	0%	1	2.2%	0	0%
M	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	1	2.2%	0	0%
N	0	0%	1	20.0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
Totaal	0	100%	5	100%	53	100%	0	0%	0	0%	45	100%	8	100%
		0%		4.5%		47.7%		0%		0%		40.5%		7.2%
Totaal gezakt	111 – 100%													

Tabel 39: Aantal leidsters PW4 dat de toets/toetsen niet heeft gehaald

Instelling	Spoken		Schrijven		Lezen		Spoken & Schrijven		Spoken & Lezen		Schrijven & Lezen		Spoken & Schrijven & Lezen	
A	0	0%	1	12.5%	5	17.9%	0	0%	0	0%	3	17.6%	1	16.7%
B	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
C	0	0%	0	0%	1	3.6%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
D	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
E	0	0%	4	50.0%	14	50.0%	0	0%	0	0%	9	52.9%	2	33.3%
F	0	0%	0	0%	3	10.7%	1	100%	0	0%	3	17.6%	1	16.7%
G	0	0%	2	25.0%	1	3.6%	0	0%	0	0%	0	0%	1	16.7%
H	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
I	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	1	16.7%
J	0	0%	1	12.5%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
K	0	0%	0	0%	1	3.6%	0	0%	0	0%	2	11.8%	0	0%
L	0	0%	0	0%	2	7.1%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
M	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
N	0	0%	0	0%	1	3.6%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
Totaal	0	100%	8	100%	28	100%	1	100%	0	0%	17	100%	6	100%
		0%		13.3%		46.7%		1.7%		0%		28.3%		10.0%
Totaal gezakt	60 – 100%													

Toetsresultaten leidsters VVE en leidsters KO

Op verzoek van de opdrachtgever is bekeken hoeveel ‘VVE-leidsters’ en hoeveel ‘KO-leidsters’ de drie afzonderlijke toetsen hebben gemaakt. Deze gegevens worden weergegeven in de Tabellen 40 en 41. In deze tabellen wordt tevens een overzicht gegeven van de toetsresultaten per vaardigheid en opleiding.

Tabel 40: *Overzicht toetsresultaten per vaardigheid en opleiding VVE (n = 128/119)*

Taalniveau	Spreken				Schrijven				Lezen			
	PW3		PW4		PW3		PW4		PW3		PW4	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
A1	0	0.0	0	0.0	8	11.6	0	0.0	2	2.9	1	2.0
A2	2	2.7	0	0.0	20	29.0	9	18.0	24	34.8	4	8.0
B1	20	27.4	5	9.1	13	18.8	5	10.0	18	26.1	15	30.0
B2	23	31.5	13	23.6	21	30.4	24	48.0	21	30.4	26	52.0
C1	28	38.4	37	67.3	5	7.2	7	14.0	4	5.8	3	6.0
C2	0	0.0	0	0.0	2	2.9	5	10.0	0	0.0	1	2.0
Totaal	73	100	55	100	69	100	50	100	69	100	50	100
Totaal PW3+PW4	128				119				119			

Tabel 41 *Overzicht toetsresultaten per vaardigheid en opleiding KO (n = 191)*

Taalniveau	Spreken				Schrijven				Lezen			
	PW3		PW4		PW3		PW4		PW3		PW4	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
A1	0	0.0	0	0.0	4	3.9	0	0.0	2	1.9	0	0.0
A2	6	5.8	0	0.0	26	25.2	9	10.2	32	31.1	19	21.6
B1	10	9.6	3	3.4	20	19.4	11	12.5	32	31.1	19	21.6
B2	40	38.5	37	42.5	43	41.7	51	58.0	32	31.1	41	46.6
C1	48	46.2	47	54.0	8	7.8	13	14.8	3	2.9	9	10.2
C2	0	0.0	0	0.0	2	1.9	4	4.5	2	1.9	0	0.0
Totaal	104	100	87	100	103	100	88	100	103	100	88	100
Totaal PW3+PW4	191				191				191			

Resultaten per instelling

In totaal hebben veertien Amsterdamse instellingen hun leidsters laten toetsen. De instellingen worden anoniem weergegeven in dit rapport met de hoofdletters A tot en met N. Hierbij dient opgemerkt te worden dat deze hoofdletters niet corresponderen met de hoofdletters uit het tweede deelrapport.

Taalnorm wel of niet gehaald

In Tabel 42 wordt een overzicht gegeven van het aantal van tevoren opgegeven leidsters door de veertien instellingen, van het aantal leidsters dat uiteindelijk alle toetsen heeft gemaakt en van de eindresultaten van deze leidsters. Daar de aantallen van de verschillende instellingen ver uit elkaar liggen (1 leidster bij instelling D versus 139 leidsters bij instelling E), is het niet mogelijk om vergelijkende uitspraken te doen over het aantal geslaagde en gezakte leidsters per instelling.

Tabel 42: Aantal geslaagde en gezakte leidsters per instelling

Instelling	Totaal aantal leidsters	Alle toetsen gemaakt	Taalnorm NIET gehaald	Taalnorm WEL gehaald
A	55	42 100%	30 71.4%	12 28.6%
B	15	12 100%	6 50%	6 50%
C	2	2 100%	2 100%	0 0%
D	6	1 100%	1 100%	0 0%
E	179	139 100%	76 54.7%	63 45.3%
F	21	17 100%	14 82.4%	3 17.6%
G	34	26 100%	13 50%	13 50%
H	22	12 100%	4 33.3%	8 66.7%
I	9	9 100%	4 44.4%	5 55.6%
J	8	8 100%	6 75%	2 25%
K	7	7 100%	7 100%	0 0%
L	5	5 100%	5 100%	0 0%
M	6	4 100%	1 25%	3 75%
N	3	3 100%	2 66.7%	1 33.3%
Totaal	372	287 100%	171 59.6%	116 40.4%

Aantal leidsters op de minimum- en streefnorm naar opleidingsniveau

Op basis van deze resultaten is vervolgens bekeken hoeveel leidsters met een diploma PW3 op de minimum- en hoeveel leidsters op de streefnorm voor PW3 hebben gepresteerd. Dit is ook gedaan voor de leidsters met een diploma PW4. In Tabel 43 volgt een overzicht per instelling van deze resultaten.

Tabel 43: *Aantal leidsters per instelling op de minimum- en streefnorm (PW3/PW4)*

Instelling	Totaal aantal leidsters	Alle toetsen gemaakt	Minimumnorm gehaald		Streefnorm gehaald		Niet gehaald	
			PW3	PW4	PW3	PW4	PW3	PW4
A	47	42 100%	0 0.0%	9 21.4%	2 4.8%	1 2.4%	20 47.6%	10 23.8%
B	14	12 100%	0 0.0%	1 8.3%	5 41.7%	0 0.0%	6 50.0%	0 0.0%
C	2	2 100%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 50.0%	1 50.0%
D	4	1 100%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 100%	0 0.0%
E	162	139 100%	3 2.2%	28 20.1%	24 17.3%	8 5.8%	47 33.8%	29 20.9%
F	20	17 100%	0 0.0%	3 17.6%	0 0.0%	0 0.0%	6 35.3%	8 47.1%
G	34	26 100%	2 7.7%	4 15.4%	7 26.9%	0 0.0%	9 34.6%	4 15.4%
H	21	12 100%	1 8.3%	3 25.0%	3 25.0%	1 8.3%	4 33.3%	0 0.0%
I	9	9 100%	1 11.1%	3 33.3%	1 11.1%	0 0.0%	3 33.3%	1 11.1%
J	8	8 100%	0 0.0%	1 12.5%	1 12.5%	0 0.0%	5 62.5%	1 12.5%
K	7	7 100%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	4 57.1%	3 42.9%
L	5	5 100%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	3 60.0%	2 40.0%
M	6	4 100%	0 0.0%	3 75.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 25.0%	0 0.0%
N	3	3 100%	0 0.0%	0 0.0%	1 33.3%	0 0.0%	1 33.3%	1 33.3%
Totaal	342	287 100%	7 2.4%	55 19.2%	44 15.3%	10 3.5%	111 38.7%	60 20.9%

